

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ. Σειρά Α. 46

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ:

Λόγια τής πλώρης

Σύμβουλος έκδοσης: Μανόλης 'Αναγνωστάκης

Masarykova univerzita Filozofická fakulta, Klasická studia	
Přir.č.	266
Sign.	XL-κ-86
Syst.č.	867 448

© Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ Μαυρομιχάλη 9, 'Αθήνα 106 79,
τηλ. 3607 744 - 3639 962

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΘΗΝΑ 1991

XL-ε-26

66-06

Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Πατέρας μου — μύρο τὸ κύμα πού τὸν τύλιξε — δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μὲ κάμη ναυτικό.

— Μακριά, ἔλεγε, μακριά, παιδί μου, ἀπ' τ' ἄ-
τιμο στοιχειό! Δὲν ἔχει πίστη, δὲν ἔχει ἔλεος. Λάτρεφέ
την ὅσο θές, δόξασέ την' ἐκείνη τὸ σκοπὸ της. Μὴν κοι-
τᾶς πού χαμογελά, πού σοῦ τάζει θησαυρούς. Ἄργά-γρή-
γορα θὰ σοῦ σκάψη τὸ λάκκο ἢ θὰ σέ ρίξη πετσί και κόκ-
καλο, ἄχρηστο στὸν κόσμο. Εἶπες θάλασσα, εἶπες γυναῖκα,
τὸ ἴδιο κάνει.

Καὶ τὰ ἔλεγε αὐτὰ ἄνθρωπος πού ἔφαγε τὴ ζωὴ του
στὸ καράβι· πού ὁ πατέρας, ὁ πάππος, ὁ πρόπαππος, ὅλοι
ὡς τὴ ρίζα τῆς γενιᾶς ξεψύχησαν στὸ παλαμᾶρι. Μὰ δὲν
τὰ ἔλεγε μόνον αὐτός, ἀλλὰ κι οἱ ἄλλοι γέροντες τοῦ νη-
σιοῦ, οἱ ἀπόμαχοι τῶν ἀρμένων τώρα, καὶ οἱ νιώτεροι, πού
εἶχαν ἀκόμη τοὺς κάλους στὰ χέρια, ὅταν κάθιζαν στὸν
καφενὲ νὰ ρουφήξουν τὸν ναργιλέ, κουνούσαν τὸ κεφάλι
καὶ στενάζοντας ἔλεγαν:

— Ἡ θάλασσα δὲν ἔχει πιὰ ψωμί. Ἄς εἶχα ἓνα κλῆμα
στὴ στεριά καὶ μαύρη πέτρα νὰ ρίξω πίσω μου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς πολλοὶ τους ὄχι κλῆμα, ἀλλὰ
νησί ὀλάκερο μπορούσαν ν' ἀποχτήσουν μὲ τὰ χρήματά
τους. Μὰ ὅλα τὰ ἔρριχναν στὴ θάλασσα. Παράδωγαίναν

ποιός να χτίσει μεγαλύτερο καράβι· ποιός να πρωτογίνει καπετάνιος. Και γώ πού άκουα συχνά τὰ λόγια τους και τὰ έβλεπα τόσο ασύμφωνα με τὰ έργα τους δέ μπορούσα να λύσω τὸ μυστήριο. Κάτι, έλεγα, θεϊκό έρχόταν κι έσερνε όλες εκείνες τις ψυχές και τις γκρέμιζε άδουλες στὰ πέλαγα, όπως ὁ τρελλοβοριάς τὰ στειρολίθαρα.

Άλλά τὸ ίδιο κάτι μ' έσπρωχνε και μένα εκεί. Άπό μικρὸς τὴν άγαπούσα τὴ θάλασσα. Τὰ πρώτα βήματά μου να εἶπής, στὸ νερὸ τὰ έκαμα. Τὸ πρώτο μου παιχνίδι ήταν ένα κουτί από λουμίνα μ' ένα ξυλάκι ὀρθὸ στὴ μέση για κατάρτι, με δυὸ κλωστές για παλαιάρια, ένα φύλλο χαρτί για πανάκι και με τὴν πύρινη φαντασία μου πού τὸ έκανε μπάρκο τρικουδερτο. Πήγα και τὸ έρριξα στὴ θάλασσα με καρδοχτύπι. "Αυ θέλεις, ἤμιου και γὼ εκεί μέσα. Μόλις όμως τὸ άπίθωσα, και βούλιαξε στὸν πάτο. Μά δὲν άργησα να κάμω άλλο μεγαλύτερο από σανίδια. Ὁ ταρσανάς για τοῦτο ήταν στὸ λιμανάκι τοῦ "Αἰ-Νικόλα. Τὸ έρριξα στὴ θάλασσα και τ' άκολούθησα κολυμπώντας ως τὴν έμπατή τοῦ λιμανιοῦ πού τὸ πήρε τὸ ρέμα μακριά. Άργότερα έγινα πρώτος στὸ κουπί, στὸ κολύμπι πρώτος· τὰ λέπια μου έλειπαν.

— Μωρὲ γειά σου, και σὺ θά μᾶς ντροπιάσης ὅλους, έλεγαν οἱ γεροναῦτες, όταν μ' έβλεπαν να τσαλαδουτῶ σαν δέλφινας.

Έγὼ καμάρωνα και πίστευα να δείξω προφητικά τὰ λόγια τους. Τὰ βιβλία —πήγαινα στὸ Σχολαρχεῖο θυμούμαι— τὰ εκλεισα για πάντα. Τίποτα δὲν έθρυσκα μέσα να συμφωνῆ με τὸν πόθο μου. Ένώ εκείνα πού εἶχα γύρω μου, ψυχωμένα κι άψυχα, μου έλεγαν μύρια. Οἱ ναῦτες με τὰ ἡλιοκαμένα τους πρόσωπα και τὰ φανταχτερὰ τους ρού-

χα· οἱ γέροντες με τὰ διηγήματά τους· τὰ ξύλα με τὴ χτυπητὴ κορμιοστασιά, οἱ λυγερές με τὰ τραγούδια τους:

*"Ομορφος πού 'ναι ὁ γεμιτζής, όταν βραχῆ κι αλλάξη
και βάλῃ τ' άσπρα ρούχα του και στὸ τιμόνι κάτση.*

Τὸ άκουα από τὴν κούνια μου κι έλεγα πὼς ἦταν φωνὴ τοῦ νησιοῦ μας, πού παρακινούσε τοὺς άντρες στὴ θαλασσινὴ ζωή. Έλεγα πότε και γὼ να γίνω γεμιτζής και να κάτσω θαλασσοβρεμένος στὸ τιμόνι. Θά γινόμευν ὁμορφος τότε, παλλήκαρος σωστός· θά με καμάρωνε τὸ νησί, θά με άγαπούσαν τὰ κορίτσια! Ναί· τὴν άγαπούσα τὴ θάλασσα! Τὴν έβλεπα ν' άπλώνεται άπ' τ' άκρωτήρι ως πέρα, πέρα μακριά, να χάνεται στὰ οὐρανοθέμελα σαν ζαφειρένια πλάκα στρωτὴ, βουδὴ και πάσχιζα να μάθω τὸ μυστικὸ της. Τὴν έβλεπα, ὠργισμένη άλλοτε, να δέρνῃ με άφρους τ' άκρογιαλι, να καθαλικευῆ τὰ χάλαρα, να σκαλώνῃ στὶς σπηλιές, να θροντᾶ και να ἠχάη, λές και ζητούσε να φτάση στὴν καρδιά της Γῆς για να σθήση τις φωτιές της. Κι έτρεχα μεθυσμένος να παίζω μαζί της, να τὴ θυμώσω, να τὴν αναγκάσω να με κυνηγήση, να νιώσω τὸν άφρὸ της άπάνω μου, όπως πειράζουμε άλυσσοδεμένα τ' άγρίμια. Και όταν έβλεπα καράβι να σηκώνῃ τὴν άγκυρα, να θγαίνῃ από τὸ λιμάνι και ν' άρμενίζῃ στ' άνοιχτά· όταν άκουα τις φωνές τῶν ναυτῶν πού γύριζαν τὸν άργάτη και τὰ καταβόδωματα τῶν γυναικῶν, ἢ ψυχὴ μου πετοῦσε θλιβερὸ πουλάκι άπάνω του. Τὰ σταχτόμαυρα πανιά, τὰ ὀλοφούσκωτα· τὰ σχοινιά τὰ κοντυλογραμμένα· τὰ πόμολα πού άφηναν φωτεινὴ γραμμὴ ψηλά μ' έκραζαν να πάω μαζί τους, μου έταζαν άλλους τόπους, άνθρώπους άλλους, πλούτη, χαρές, φιλιά. Και νυχτόημερα ἢ ψυχὴ

μου κατάντησε άλλον πόθο νά μὴν ἔχη παρὰ τὸ ταξίδι. Ἀκόμη καὶ τὴν ὥρα πού ἐρχόταν πικρὸ χαμπέρι στὸ νησί καὶ ὁ πνιγμὸς πλάκωνε τὶς ψυχὲς ὄλων καὶ χυνόταν βουβή ἢ θλίψη ἀπὸ τὰ ζαρωμένα μέτωπα ὡς τ' ἄψυχα λιθάρια τῆς ἀκρογιαλιᾶς· ὅταν ἔβλεπα τὰ ὄρφανοπαῖδια στοὺς δρόμους καὶ τὶς γυναῖκες μαυροφόρες, ἀπαρηγόρητες τὶς ἀρραβωνιαστικές· ὅταν ἀκουγα νὰ διηγοῦνται ναυαγοὶ τὸ μαρτύριό τους, πείσμα μ' ἔπιανε πού δὲν ἤμουν καὶ γὼ μέσα· πείσμα καὶ σύγκρουο μαζί.

Δὲν κρατήθηκα περισσότερο. Ἔλειπε ὁ πατέρας μὲ τὴ σκούνα στὸ ταξίδι. Μίσησε κι ὁ καπετὰν Καλιγέρης, ὁ θεῖος μου, γιὰ τὴ Μαύρη Θάλασσα. Τοῦ ἔπεσα στὸ λαιμό· τὸν παρακάλεσε κι ἡ μάνα μου ἀπὸ φόβο μὴν ἀρρωστήσω· μὲ πῆρε μαζί του.

— Θὰ σὲ πάρω, μοῦ λέει, μὰ θὰ δουλέψης· τὸ καρὰδι θέλει δουλειά. Δὲν εἶναι ψαρότρατα νᾶχης φαί καὶ ὕπνο.

Τὸν φοβόμουνα πάντα τὸ θεῖο μου. Ἦταν ἄγριος καὶ κακὸς σὲ μένα, ὅπως καὶ στοὺς ναῦτες του. Κάλλιο σκλάβος στ' Ἀλιτζέρι — παρὰ μὲ τὸν Καλιγέρη, ἔλεγαν γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀπονιά του. Ὅ,τι παστὸ παλιοκρέατο, μουχλιασμένους μπακαλάος, ἀλεῦρι πικρὸ, σκουληκιασμένη γαλέτα, τυρὶ - τεμπεσίρι, στὴν ἀποθήκη τοῦ Καλιγέρη βρισκότανε. Κι ὁ λόγος του πάντα προσταγή, ἀγριοδλαστήμια καὶ βρισίδι. Μόνον ἀπελπισμένοι πῆγαιναν στὴ δουλειή του. Μὰ ὁ μαγνήτης πού ἔσερνε τὴν ψυχὴ μου ἔκανε νὰ τὰ λησιμονήσω ὅλα. Νὰ πατήσω μιὰ στὴν κουβέρτα, ἔλεγα, καὶ δουλειὰ ὅση θές.

Ἀληθινὰ ρίχτηκα στὴ δουλειὰ μὲ τὰ μοῦτρα. Ἐκαμα παιχνίδι τὶς ἀνεμόσαλες. Ὅσο ψηλότερα ἢ δουλειά, τόσο πρόθυμος ἐγώ. Μπορεῖ ὁ θεῖος μου νὰ ἤθελε νὰ παιδευτῶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ γιὰ νὰ μετανιώσω. Ἀπὸ τὴν πλύση τῆς κου-

βέρτας στὸ ξύσιμο· ἀπὸ τὸ ράψιμο τῶν πανιῶν στῶν σχοι-^{σαν}νιῶν τὸ πλέξιμο· ἀπὸ τὸ λύσιμο τῶν ἀρμένων στὸ δέσιμο. Τώρα στὴν τρόμπα· τώρα στὸν ἀργάτη· φόρτωμα - ξεφόρτωμα, καλαφάτισμα, χρωμάτισμα, πρῶτος ἐγώ. Πρῶτος; Πρῶτος· τί μ' ἐμελε; Μοῦ ἔφτανε πὼς ἀνέβαινα ψηλὰ στὴ σταύρωση κι ἔβλεπα κάτω τὴ θάλασσα νὰ σχίζεται καὶ νὰ πισωδρομῆ ὑπόταχτική μου. Τὸν ἄλλον κόσμο, τοὺς στεριανούς, μὲ θλίψη τοὺς ἔβλεπα.

— Ψέ!... ἔλεγα μὲ περιφρόνηση. Ζοῦνε τάχα κι ἐκεῖνοι!...

Ἀπάνω στὸ μεθύσι μου ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ καπετάνιου νὰ θροντᾶ δίπλα μου:

— Μάϊνα πανιά!... Μάϊνα καὶ στίγγα πανιά!...

Τρόμαξα καὶ τρέχω πίσω ἀπὸ τοὺς ναῦτες. Πηδοῦν ἐκείνοι στοὺς φλόκους· κοντὰ καὶ γώ. Σκάρφαλώνουν στίς σταύρωσες, ἀπάνω καὶ γώ. Σὲ πέντε λεπτὰ τὸ μπάρκο ἔμεινε ξυλάρμενο. Μὰ ὁ καπετάνιος δὲν ἔπαυε νὰ φωνάζη, νὰ βρίζη καὶ νὰ βλαστημᾷ. Τὸν κοιτάζω, ἀνάθεμα καὶ κατάλαβα τί ἔλεγε.

— Μωρὲ τί τρέχει; ρωτᾶω τὸ διπλανό μου, ἐκεῖ πού δέναμε τὸν παπαφίγγο.

— Ἡ τρόμπα, δὲ βλέπεις; Ὁ σίφοντας!

Σίφοντας! ἔφριξα. Ἀκουστὰ εἶχα τὰ θάματά του· πὼς σαρώνει ὅ,τι λάχει στὸ διάβα του· σχίζει πανιά, ρίχνει κατάρτια, γονατίζει πλεούμενα. Τώρα τὸν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου. Δὲν ἦταν ἕνας· ἦταν τρεῖς-τέσσερες. Οἱ δύο κατὰ τὸ Βατούμι· οἱ ἄλλοι δίπλα στ' ἀνοιχτά. Κι ἐμπρὸς μας ὁ Καύκασος, σκουνοτούφλης, ἔδειχνε τὰ χαλαρόφραχτα περιγιάλια του. Ὁ οὐρανὸς συγνεφοσκεπασμένος, ἢ θάλασσα μαυριδερὴ μ' ἕνα ἐλαφρὸ τρέμουλο, σὰν νὰ εἶχε

ἀνατριχίλα. Πρώτη φορά πού είδα φοβισμένη τή φιλενάδα μου.

Ὁ ἕνας σίφουνας λιγνός, καμαρωτός σάν προδοσσίδα ἐλέφαντα, κρεμόταν στὰ νερά μαῦρος καὶ ἀκίνητος. Ὁ ἄλλος χοντρός, ὀλοῖσος, κόπηκε ἄξαφνα στή μέση σάν καπνοκολῶνα, σκόρπισε ἡ θάση του καὶ ἀπρόμεινε γλωσσίδι κρεμάμενο ἀπὸ τὰ σύγγεφα. Εἶδα νὰ τεντώνη τὸ λαιμὸ του ἐδῶ καὶ κεῖ, νὰ κινή τίς φουντες του σάν φιδόγλωσσες, λές καὶ ζητοῦσε κάτι στὰ νερά, καὶ ἄξαφνα νὰ κουλουριάξεται καὶ νὰ φωλιάζη στὰ σύσκοτα. Ὁ τρίτος ὁμως, σταχτόμαυρος, σάν κορμὸς λεύκας, ἀφοῦ ρούφηξε καὶ πρίσθηκε καλά, δραμπαλίστη καὶ θάδισε καταπάνω μας.

— Κάτου μωρέ! κάτου! ἀκούω τή φωνή ἀπὸ τὸ κάσαρο.

Γυρίζω· οἱ ναῦτες εἶχαν κατεβῆ. Ἐγώ, ἀγκάλιασμένος καλὰ στὸ κορζέτο, ξεχάστηκα κοιτάζοντας τὸ θάμα. Γλίστρησα δίπλα στὸν καπετάνιο. Τὸν βλέπω μὲ μάτια γουρλωμένα νὰ κοιτάζη τὸ στοιχειό. Στὸ δεξιὸ χέρι κρατοῦσε ἕνα μαυρομάνικο λάζο κι ἔστεκε πίσω στὸ πρυμνὸ κατάρτι, σάν νὰ τὸ ἔβανε μετερίζι. Κοντὰ ὁ ναύκληρος γέμιζε διαστικά τὸ σκουριάσιμένο τρομπόνι καὶ γύρω οἱ ναῦτες κοίταζαν πότε τὸν οὐρανὸ, πότε τὴ θάλασσα κερωμένοι.

Ὁ σίφουνας ὥστόσο πλάκωνε φτεροπόδαρος, ρουφώντας τὸ νερὸ καὶ τινάζοντάς το στὸν οὐρανὸ, μαύρη καταχνιά κι ἀντάρα. Τώρα ἔλεγες θὰ μᾶς γούση τὸ καρὰδι ἢ θὰ τὸ σηκώση σύσκαρμὸ ψηλά. Ἔτσι ἔφτασε δυὸ ὀργυῆς μακριὰ μας. Ἐφεγγε ὀλοστρόγγυλος, ξανθοπράσινος, σάν καπνισμένο κρύσταλλο καὶ μέσα του ἀνεβοκατέβαινε τὸ ξιμβολο, λές καὶ ἤθελε νὰ σήση μεγάλη πυρκαγιὰ στὰ ἐπουράνια.

— Βάρα! προστάζει ὁ καπετάνιος.

Ὁ ναύκληρος ἀδειάζει ἀπάνω του τὸ τρομπόνι. Παλιόκαρφα, μολύδια, στουπία, ὄλα χώνεψαν στὰ πλευρά του. Φάνηκε νὰ τρεμουλιάζη καὶ σταμάτησε. Δοκίμασε πάλι νὰ κινήθῃ, ἔκαμε δυὸ κλωθογυρίσματα στὸν τόπο καὶ στάθηκε πάλι σμίγοντας τὴ θάλασσα μὲ τὸν οὐρανὸ.

— Δὲν κάναμε τίποτα, εἶπε πικραμένος ὁ καπετάνιος στὸ ναύκληρο.

— Τὸ βλέπω καὶ γώ. Κάνε τὴν πεντάλφα, καπετάνιε, καὶ τὸ κριμα τὸ παίρω.

— Θεέ μου, ἤμαρτον! ψιθύρισε ἀποφασιστικά ἐκεῖνος κάνοντας τὸ σταυρὸ του.

Καὶ μὲ τὸ λάζο χάραξε μιὰ πεντάλφα ἀπάνω στὸ κατάρτι καὶ εἶπε τρεῖς φορές:

— Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος.

Καὶ κάρφωνε τὸ μαχαίρι στή μέση τῆς πεντάλφας, σάν νὰ τὸ κάρφωνε στὰ σπλάγχνα τοῦ θεριοῦ.

Βρόντος ἀκούστηκε, λές κι ἔσκασε κανόνι καὶ μέγα κῦμα κύλησε ἐπάνω στὸ κατάστρωμα. Σύγκαιρα ὁ Καύκασος ἄστραψε καὶ βρυχήθη τρανολάλητα, δρόλαπας ἐξέσπασε κι ἡ θάλασσα ἡ φοβισμένη ἄφρισε τώρα καὶ μάνιασε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ πόντου.

— Ἴσια πανιά! πρόσταξε ὁ καπετάνιος γοργά. Τίς γάμιες! τοὺς φλόκους! τὰ τρέγα!... Κατσάρετε τίς σκότες!

Ἀνοίξαμε τὰ πανιά καὶ τὸ μπάρκο ἔπιασε πάλι τὴ γραμμὴ του.

Τρεῖς ὀδομάδες ἀργότερα κατεβήκαμε στὴν Πόλη φορτωμένοι. Ἐκεῖ ἔλαβα τὸ πρῶτο γράμμα τῆς μάννας μου. Πρῶτο γράμμα, πρῶτο μαχαίρι στὴν καρδιά μου.

«Παιδί μου, Γιάννη μου» έλεγε ή γριά. «Όταν γυρίσης πάλι στο νησί με τή βοήθεια του "Αϊ-Νικόλα και τήν ευχή μου, δε θα είσαι πιά καπετάνιου παιδί. Πάει ο πατέρας σου, ή δμορφή σκούνα πάει· πάνε οι δόξες μου! Τά ρούφηξε όλα ή Μαύρη Θάλασσα. Τώρα δέν έχεις τίποτε παρά το χαμόσπιτο, έμένα τήν άφτουρη και το Θεό. Γεια στα χέρια σου! Δούλεψε, παιδί μου, και τίμα το θείο σου. "Αν σου μένη κάποτε ξεδούλειο, στέλνε το ν' ανάδω το καντήλι του "Αγιου για τήν ψυχή του πατέρα σου».

Σταύρωσα τα χέρια μου, κοίταξα με δουρκωμένα μάτια τή θάλασσα. Τα λόγια τής γραφής μου φάνηκαν άπόφωνο στα λόγια του πατέρα μου. Τόσα χρόνια καράδοκύρης και τώρα ή χήρα του πρόσμενε το δικό μου ξεδούλειο, για να κάμη τα κόλλυβά του! Και κείνου το κορμί, τα σιδερένια μπράτσα ποιός ξέρει τάχα σε τί χάλαρα δέρονται, ποιός γλάρος τα πετσοκόθει, ποιό κύμα να λευκαίνει τα φιλόλιγνα κόκκαλα!

«Ωϊμέ! Ανταμώνσαμε για ύστερη φορά μόλις μπήκε στη Θεοδοσία. Καθώς με είδε ψηλά να μαϊνάρω τον τρίγγο, έκαμε το σταυρό του κι έμεινε άφων' άλλος.

— Τί τον κοιτάς, καπετάν Άγγελή; του φωνάζει ο Καλιγέρης· δέν τον αλλάζω με τον καλύτερο ναύτη σου.

Έγώ διπλοπαρακάλουν ν' ανοίξει ή θάλασσα να με καταπιή. «Όσο ξινωθα άπάνω μου το βλέμμα του, ήσυχία δέν έβρισκα. "Έτρεχα βιαστικός, άπό τή μιá άκρη στην άλλη, κατέβαινα στην πλώρη, ανέβαινα στο κάσαρο, πέραγα τις στραλιέρες, έπιανα τον άργάτη, δούλευα τήν τρόμπα. Έκεινος κατάλαβε πως τα είχα σασιτισμένα και δε σηκώθηκε άπό τή θέση του· μόνο με άκολουθούσε με βλέμμα παραπονιαρίκο σα να μ' έβλεπε στο νεκροκρέβατο.

Τήν άλλη μέρα μ' έμπλεξε πού πήγαινα στην πόλη.

Μόλις τον άγγάντεψα, θέλησα να κρυφτώ· άλλ' άπό μακριά τόσο προσταχτικό ήταν το νόημά του, πού τα πόδια μου κόπηκαν.

— Βρέ, παιδί μου, τί έπαθες; μου λέει. Το σκέφτηκες καλά τί θα κάμης;

Πρώτη φορά γνώρισα τή γλύκα τής φωνής του. Δε σάστισα όμως.

— Πατέρα, του είπα· το σκέφτηκα. Κακό και ψυχρό μπορεί να είναι το κίνημά μου, μα δε δύναμαι να κάμω άλλιώς. Δε μπορώ να ζήσω άλλιώς. Με κράζ' ή θάλασσα. Μη θές να με αποδίσης. "Άσε με κει πού βρίσκομαι, γιατί θα πάρω τα μάτια μου και δε με ξαναβλέπεις.

«Έκαμε το σταυρό του· στάθηκε λίγο, με κοίταξε κατάματα, κούνησε το κεφάλι.

— Καλά, παιδί μου, είπα· κάνε ό,τι σε φωτίση ο Θεός. Έγώ έκαμα το χρέος μου. Ούτε έξοδα λυπήθηκα ούτε λόγια· θυμήσου το, να μη με άναθεματάς άργότερα. Πήγαινε στην ευχή μου.

«Υστερή του ευχή, πρώτη μου θλίψη. Η θάλασσα στο πρώτο μου ταξίδι πλήρωσε τήν αγάπη μου. "Έμεινα πιά άναγκαστικός δουλευτής του καπετάν Καλιγέρη. Δουλεύτης για το ψωμάκι. Το ψωμάκι το δικό μου και τής καπετάνισσας. Άλλά με όλη τή συμβουλή της ούτε να τιμήσω ούτε να δουλέψω μπόρεσα περισσότερο το θείο μου. "Αν είναι να δουλέψω ναύτης, σκέφτηκα, δόξα σοι ο Θεός, θρίσκονται κι άλλα καράδια. Άπό να δέχωμαι τις θρισιές του συγγενή μου, καλύτερα ενός ξένου. Άποφάσισα στο πρώτο λιμάνι να ξεμπάρκάρω με το καλό.

— Με το καλό, άσε και να ιδής· λέει ο καπετάν Καλιγέρης, όταν μάντεψε το σκοπό μου.

Πάω μιá μέρα να του ζητήσω λάδι για το φαγι.

— Δὲν ἔχει, μοῦ λέει· τὸ τρώει κείνος πού κάθεται στὸ τιμόνι.

Πάω δεύτερη· τὸ ἴδιο. Πάω τρίτη· πάλι τὸ ἴδιο. Φυλάω καὶ γὼ μιὰ μέρα πού ἤμουν στὸ τιμόνι, παίρνω τὸν Ἄϊ-Νικόλα, τὸν δένω στὸ δοῦλο καὶ τὸ ἀφήνω μάρμαρο. Τὸ καράβι ἄρχισε νὰ γυρίζει σὰν ἄμυαλο στὴ θάλασσα.

— Μπρὲ Γιάννη! φωνάζει ὁ καπετάνιος. Ποιὸν ἄφηκες στὸ τιμόνι;

— Ἐκείνον πού τρώει τὸ λάδι.

Οἱ ναῦτες σκᾶνε τὰ γέλια. Θυμώνει.

— Νὰ φύγης! μοῦ λέει· γρήγορα τὰ ρούχα σου κι ὄξω.

— Νὰ φύγω· τὸ λογαριασμό.

Μὲ παίρνει στὴν κάμαρα κι ἀρχίζει νὰ στρώνη τὸ λογαριασμό κατὰ τὴ συνήθεια του.

— Τὴν τάδε μέρα συμφωνήσαμε· τὴν τάδε μπῆκες μέσα· τὴν ἄλλη ἔφερες τὰ ρούχα σου, τὴν ἄλλη φύγαμε, τὴν ἄλλη ἔπιασες δουλειά. Δὲν εἶναι ἔτσι;

Οὔτε πολλές οὔτε λίγες. Πέντε ἡμερῶν μισθὸ μοῦ ἔτρωγε. Πάλι καλά.

— Ἔτσι, τοῦ ἀπάντησα.

Καὶ βγήκα μὲ δυὸ σβάντσικες στὴ Μεσσήνα.

Ἄρχισε τώρα ἡ ζωὴ τοῦ ναύτη μὲ τὰ ὄλα της. Ζωὴ καὶ τάξη. Μερμῆγκι σωστό. Μερμῆγκι στὴ δουλειά, ποτὲ ὅμως καὶ στὸ σῆμαγμα. Τί νὰ ἔβρης, τί νὰ συνάξῃς; Μεροδοῦλι μεροφαί. Ἐνα ζευγάρι ποδήματα, ἕνας μισθός. Ἐνας μουσαμάς, ἄλλος μισθός. Ἐνα γλέντι στὸ Κεμέρ-Ἄλτι, ἄλλος. Ἐνας μῆνας ἄδουλος, ἕξ χρηός. Σύρε νὰ κάμης κομπόδεμα καὶ νὰ κυβερνήσης σπίτι. Δόξα νὰ ἔχη ὁ Χάρος πού μοῦ τὸ ἄλεισε γρήγορα· πέθανε ἡ καπετάνισσα στὸ

χρόνο ἀπάνω κι ἔτσι ξενοιάσαμε. Ἀπὸ καράβι σὲ καράβι, ἀπὸ καπετάνιο σὲ καπετάνιο, ἀπὸ ταξίδι σὲ ταξίδι, δέκα χρόνια τὰ ἐκλείσα στὴ θάλασσα. Τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου νυχτόμερα στ' αὐτιά μου. Μὰ τί τ' ὄφελος; Βάρα τοῦ μαχαιριοῦ γροθιά. Ἄν εἶχα καὶ γὼ ἕνα κλῆμα στὴ στεριά, πέτρα μαύρη θὰ ἔρριχνα. Μὰ ποῦ τὸ κλῆμα; Ἀπόφαση τὸ πῆρα. Ἡ τὸ κύμα θὰ μὲ φάη ἢ θὰ μὲ δώση πετσί καὶ κόκκαλο στὸν κόσμο. Καλὰ λοιπὸν· ζωὴ χαρισάμενη! Δουλειὰ καὶ γλέντι. Μηγάρις ἤμουν μοναχός; Ὁλος ὁ ναυτόκοσμος ἔτσι δέρνεται. Ἐκαμα σὲ τόσα καράβια· εἶδα καὶ τοὺς ξένους, μὰ δὲ ζήλεψα τὴν τύχη τους. Παντοῦ ἴδια ἡ ζωὴ τοῦ ναύτη. Βρисиές ἀπὸ τὸν καπετάνιο, ἀπὸ τὸν φορτωτὴ καταφρόνια, φοβέρες ἀπὸ τὴ θάλασσα, σπρωξίματ' ἀπὸ τὴ στεριά. Ὅπου καὶ νὰ γυρίσης, στὰ κόντρα βρискεσαι.

Μιὰ φορὰ πού ἦρθα στὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν ἐγγλέζικη φρεγάδα, εἶπα νὰ πάω στὴν πατρίδα. Ἀπὸ τότε πού ἔφυγα μὲ τὸν καπετάν Καλιγέρη δὲ γύρισα ποτέ. Ἡ τύχη μὲ ἄρπαξε στὰ φτερά της καὶ μ' ἔφερε σούρα στὴ γῆ. Πῆγα, ἦθρα τὸ σπίτι χάρβαλο, τὸν τάφο τῆς μάννας μου χορταριασμένον καὶ μιὰ μικρούλα μου ἀγαπητικιά σωστὴ ἀντρογυναίκα. Ἐκαμα τρισάγιο τῆς μάννας μου, ἀναψα κερὶ στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου, ἔρριξα καὶ δυὸ ματιές στὴν παλιά μου ἀγάπη. Στὴ δεύτερη ματιὰ ἀνατρίχιασα.

— Ποιὸς ξέρει, πικροσυλλογίστηκα, ποιὸς ξέρει ἂν ἄκουα τοῦ πατέρα μου τὰ λόγια, τάχα δὲ θὰ ἤμουν σήμερα ὁ ἀντρας τῆς Μαρσιῶς;

Ὁ πατέρας της, ὁ καπετάν Πάραρης, ἦταν παλιὸς παραδοκίρης, συνομήλικος τοῦ δικοῦ μου. Στάθηκε τυχερὸς στὴ θάλασσα, τὴν τρύγησε καλά, ἦθρε τὴν περίσταση,

πούλησε τὸ μπάρκο, ἀγόρασε χωράφι καὶ τὰ ἔκαμε περιβόλι. Μούτζωσε γιὰ πάντα τὸ ταξίδι.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲν ἔφυγα, ὅπως εἶχα σκοπό· οὔτε τὴν ἄλλη. Οὔτε ἀποδόμαδα. Δὲν ξέρω τί μὲ κράταγε κεῖ· δουλειὰ δὲν εἶχα. Μὰ κάθε στιγμή στὸ νοῦ μου ἐρχόταν λυχνοσθήστης ὁ συλλογισμός:

— Ἄν ἄκουα τοῦ πατέρα μου τὰ λόγια, τάχα δὲ θὰ ἤμωνα σήμερα ὁ ἄντρας τῆς Μαριῶς;

Κι ἔκοβα βόλτες κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι της. Ἐπιανα κάθε κοντόβραδο τὸ δρόμο πὺ πῆγαινε στὸ πηγάδι γιὰ νερό, νὰ πάρω μιὰ ματιὰ. Τί τὰ θές, τί τὰ γυρεύεις; Τὴν ἀγάπησα τὴ Μαριῶ. Ὅταν τὴν ἔβλεπα νὰ διαβαίνει χαμηλοθώρα, λεβεντοπερπάτητη, μὲ στήθη μεστωμένα καὶ τὰ μαλλιά ἀνεμιστὰ στὶς πλάτες, ποθοῦσα νὰ κολλήσω ἀπάνω της. Ὁ μαγνήτης πὺ μ' ἔσυρε ἄπραγο παιδί στὴ θάλασσα, μ' ἔσεργε τώρα στὴ γυναίκα. Μὲ τὸ ἴδιο πάθος ρίχτηκα στ' ἀχνάρια τῆς πεντάμορφης. Ἐκεῖ ἔβαλα προξενητὴ τὸν καπετὰν Καλιγέρι· ἔδω τὴ γριά Καλομοῖρα.

— Δὲ φεύγω, ἂν δὲν πάρω ἀπόκριση· συλλογίστηκα.

Ἡ προξενήτρα τὰ κατάφερε μιὰ χαρά. Ζάχαρη ἔβαλε στὰ λόγια της καὶ πλάνεσε κορίτσι καὶ πατέρα εὐθύς.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ· μοῦ λέει ὁ καπετὰν Πάραρης ἕνα βράδυ παράμερα. Ὁ σκοπός σου καλὸς καὶ τίμιο τὸ φέρεσιμό σου. Δὲ θέλω καὶ καλύτερο νὰ μπᾶσω σπῆτι μου παρὰ τὸ γιὸ τοῦ φίλου μου, τοῦ ἀδερφοῦ μου. Τὴ Μαριῶ εἶναι δικό σου· μὲ μιὰ συμφωνία. Ὁ ἄρνηθῆς τὴ θάλασσα. Ἐκεῖνο πὺ ἔλεγε ὁ πατέρας σου τὸ λέω καὶ γώ. Δὲν ἔχει πίστη, δὲν ἔχει ἔλεος. Θὰ τὴν ἀφήσης λοιπὸν τὴ θάλασσα.

— Μὰ τί νὰ κάμω; τοῦ εἶπα· πῶς θὰ ζήσω; Ἐέρεις καλά πῶς ἄλλη τέχνη δὲν ἔμαθα.

— Τὸ ξέρω. Μὰ τὸ Μαριῶ ἔχει τὸ δικό του.

— Λοιπὸν θὰ πάρω γυναίκα. νὰ μὲ τρέφῃ;

— Ὅχι, δὲ θὰ σὲ τρέφῃ· μὴ θυμῶνης. Δὲ θέλω νὰ σὲ προσδάλω. Θὰ δουλέψῃς· θὰ δουλέψετε κι οἱ δύο. Εἶναι τὸ περιβόλι, εἶναι τ' ἀμπέλι, εἶναι τὸ χωράφι. Δουλευταδες καρτεροῦν.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν ἤθελα καὶ τίποτε ἄλλο. Τὴ θάλασσα τὴν ἀρνιόμουν καὶ τὴν ἀπαρνιόμουν. Εἶχα καταστήσει σὰν τὸν Ἄϊ-Λιᾶ πὺ πῆρε στὸν ὦμο τὸ κουπί καὶ ἀνέβη στὰ βουνα, ζητώντας κατοικία ἐκεῖ πὺ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἤξεραν τ' ὄνομά της. Παρόμοια καὶ γώ. Οὔτε τ' ὄνομά της, οὔτε τὸ χρῶμα της. Τὰ κάλλη της δὲν εἶχαν γιὰ μένα μυστικά, τὰ μάγια λύθησαν.

— Σύμφωνοι, τοῦ εἶπα· ἔχεις τὸ λόγο μου.

Τρία χρόνια ἔκαμα μὲ τὸ Μαριῶ ἀπάνω στὸ Τραπὶ, χωρὶ τὸ πεθεροῦ μου· τρία χρόνια ζωὴ ἀληθινή. Ἐμαθα τὴν ἀξίνα καὶ δούλευα μαζί της τὸ περιβόλι, τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι. Πῶς πέρναε ὁ καιρὸς δὲν τὸ κατάλαβα. Δουλειὰ κι ἀγάπη. Τώρα σκιάφταμε, τώρα τρέχαμε κάτω ἀπὸ τὶς κιτριές σὰν πουλαράκια πρωτόγαλα. Ἐμαθα νὰ σκαλίζω τὶς κιτριές, νὰ κλαδεύω τ' ἀμπέλι, νὰ ὀργώνω τὸ χωράφι. Εἶχα πενήντα τὰλλήρα τὸ χρόνο ἀπὸ τὸ κίτρο, εἴκοσι ἀπὸ τὸ κρασί, ἀπὸ τὸ σιτάρι σαράντα· χωριστὰ ὁ σπόρος καὶ ἡ φάνγα τοῦ σπιτιοῦ. Πρῶτη φορά εἶδα ζωντανὴ στὰ χέρια μου τὴν πληρωμή. Τὸ ἄλαλο χῶμα ἔκαγε χίλιους τρόπους, χρώματα, σχήματα, μυρουδιές, καρπούς καὶ ἄνθη γιὰ νὰ λαλήσῃ, «εὐχαριστῶ» γὰ μοῦ εἶπῃ πὺ τὸ δούλευα. Ἄνοιγα τ' ὄργωμα καὶ τ' ὄργωμα ἔμεγε στὴ θέση του, δεχότανε τὸ σπόρο, τὸν ἔκρυβε ἀπὸ τὰ πετεινά, τὸν ζέσταινε καὶ τὸν νότιζε ὡς πὺ τὸν ἔδειχνε πάλι στὰ μάτια μου

ὀλόδροσο, χλωροπράσινο, χρυσαφένιο, σάν νά μου ἔλεγε: Κοίτα πῶς τὸν ἀνάστησα! Ἄλάφωνα τὸ κλῆμα ἀπὸ τὸ θάρος του καὶ τὸ κλῆμα δακρῦζοντας τιναζόταν χαρούμενο, τὰ μάτια του ἀνοιγε σάν πεταλοῦδα καὶ ἀξαφνα πρόβαινε σταφυλοφορτωμένο. Καθάριζα τὴν κιτριὰ κι ἐκείνη βεργολυγερή, πανώρια, ψήλωνε φουντωτὴ καμαρωτὴ, μοῦ χάριζε ἴσκιο στὰ μεσημερινὰ κάματα καὶ ὕπνο ἀρωματισμένο τὶς νύχτες· τὸ εἶναι μου ὅλο τὸ δρόσιζε μὲ τὸν χρυσοξανθο καρπὸ τῆς. Ἄ! ὁ Θεὸς ἐβλόγησε τὴ Γῆ πού τῆς ἔδωκε αἴσθημα. Ὅχι ἐκεῖνο τὸ ἀναίσθητο στοιχεῖο πού τὸ ἀποβλακῶνεις καὶ τρέχει νά σήση τ' ἀχνάρι σου· τὸ καλοπιάνεις, τὸ παινεύεις, τὸ τραγουδᾷς καὶ κείνο σὲ σπρώχνει σά νά σοῦ λέη «τί θεὸς ἔδω!» καὶ βρυχιέται νά σοῦ ἀνοιξη τὸ λάκκο. Ὁ Κάης, θαλασσινὸς ἔπρεπε νά πάη ἔπειτ' ἀπὸ τὸ κακούρηγμα.

Κάθε ἡλιοβασίλεμα ἀνεβαίναμε στὸ χωριό. Ἐμπρὸς ἐκείνη μὲ τὰ κατσικάκια κουδουνοστόλιστα καὶ παιγνιδιάρικα· πίσω ἐγὼ μὲ τὴν ἀξίνα στὸν ὄμο καὶ τὴ μούλα φορτωμένη καψόξυλα. Ἄναβε τὴ φωτιά τὸ Μαριὼ νά ἐτοιμάση τὸ δεῖπνο μας. Ἄναβα καὶ γὼ τὴν πίπα μου στὸ κατώφλι ξαπλωμένος, ἀνάμεσα στὸ ξανθὸ ἀγιόκλημα πού σκάλωνε στοὺς τοίχους, δίπλα στοὺς βασιλικούς, τοὺς δυσίσιμους, τὶς μαντζουράνες πού δὲν ζητοῦσαν παρὰ λίγο σκάλισμα, κόμπο νεράκι γιὰ νά μᾶς λούσουν μὲ μῶσκους.

- Καλὴ ἴσπέρα.
- Καλὴ σου ἴσπέρα.
- Καλὴ νύχτα.
- Καλὸ ξημέρωμα.

Ἄλλαξα καρδιοστάλαχτες εὐχές μὲ τοὺς συντοπίτες μου. Δὲν κοίταζα πιά τὸν οὐρανὸ, δὲν ξέταζα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ θέση, τὸ τρεμολάμπημα τῶν ἀστρων, τοῦ ἀνέμου

τὸ φύσημα, τῆς πούλιας τὴν ἀνατολή. Καὶ ὅταν ἀργὰ στῆς γυναίκα μου ἄραζα τὴν ἀγκαλιά, ποῖς κόρφος καὶ ποῖο λιμάνι πλάνο μποροῦσε νά χαρίση τὴν εὐτυχία μου!

Ἔτσι πέρασε ὁ δεῦτερος χρόνος καὶ μπήκαμε στὸν τρίτο. Μιὰ Κυριακὴ τοῦ Φλεβάρη κατέβηκα μὲ τὴ γυναίκα μου στὸν Ἄϊ-Νικόλα. Ὁ ξάδερφός τῆς ὁ καπετὰν Μαλάμος βάφτιζε τὸ μπρίκι του καὶ μᾶς εἶχε καλεσμένους στὴ χαρά. Ἦταν ὠραία ἡμέρα — ἀρχὴ τοῦ πόθου μου. Ὁ τάρσανᾶς γεμάτος μαδέρια, κατάρτια, σανίδες, πελεκούδια, ροκανίδια. Ὁ ἀέρας παράμεστος ἀπὸ τὴν ἄρμη τοῦ νεροῦ, τὴ μυρουδιά τοῦ κατραμιοῦ, τῆς πίσσας, τῶν σχοιγιῶν. Λόφοι τὰ στουπιά, σωροὶ τὰ σίδερα. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς βαρκοῦλες ὁμορφοδαμμένες, μπρίκια ἀνασκελωμένα, γολέτες ξερμάτωτες, καρίνες ἀμακισμένες καὶ στρειδοφόρτωτες· σκελετοὶ καϊκῶν, σκούνας, τρεχαντηριοῦ, ἄλλοι μὲ τὸ κοράκι καὶ τὸ σταυρὸ, ἄλλοι ντυμένοι ὡς τὴν κουπαστή, μιστολειωμένοι ἄλλοι. Ὅλα τοῦ ναυτόκοσμου τὰ σύνεργα, οἱ ἄπλοὶ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες, ξυλόχτιστες ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά. Οἱ καλεσμένοι — ὅλο τὸ νησί μας — γιορτινοντυμένοι γύριζαν στὰ σκαριά, πηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ψηλαφοῦσαν οἱ ἄντρες, τὰ καμάρωναν, τοὺς μιλοῦσαν πολλὰς φορές· ἔλεγγαν τὴν ἀξία τους, λογάριαζαν τὴ γοργάδα τους, συμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ καθετί.

Τὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἀπάνου στὴ σκάρα του, μὲ τὴν πλὴρὴ σπαθωτὴ, στεφανοζωσμένη τὴν πρύμη, μὲ τὰ ποντίλια του ἀπλωτὰ ζερβόδεξα, ἔμοιαζε σαρανταποδαροῦσα κοιμάμενη στὴν ἀμμουδιά. Ὁ λογάλαξη ἢ θάλασσα ἄστραφτε καὶ παιγνίδιζε κι ἔφτανε γλῶσσες-γλωσσίτσες στὰ πόδια του, τὸ ράντιζε μὲ τὸν ἀφρὸ τῆς, τοῦ κελαῖδοῦσε μυστικὰ καὶ μπιστεμένα:

— "Έλα, έλα, νά σέ πλαγιάσω στούς κόρφους μου, νά σ' άναστήσω μ' ένα μου φίλημα. Τί κάθσαι άψυχο ξύλο και θάρυπνο; Δέ θαρέθηκες του δάσου τή νάρκη και τήν άδουλη ζωή; Ντροπή σου! "Έβγα νά παλαιίψης μέ τό κύμα; θρημισε στηθάτο νά κουρελιάσης τόν άνεμο. "Έλα νά γίνης ζήλεια τής φάλαινας, σύντροφος στο δελφίνο, του γλάρου άνάπαψη, τραγοῦδι τών ναυτῶν, καύχημα του καπετάνιου σου. "Έλα, χρυσό μου, έλα!...

Και κείνο τό άπραγο άρχισε νά τριζοβολή, έτοιμο ν' αφήση τήν κλίνη του.

Ο καπετάν Μαλάμος, φρεσκοξυρισμένος, γελαστός, μέ τήν τσόχινη θράκα και τό πλατύ ζωνάρι δίπλα του ή καπετάνισσα ντυμένη στα μεταξωτά, άστραφταν κι οί δυό τους σάν νά έκαναν πάλι τό γάμο τους. Και τό βιολί, τό λαγοῦτο, τό νάϊ, λάλαγαν τή χαρά στα τετραπέρατα.

Έγώ — τί νά σου είπῶ; δέ χαιρόμουνα καθόλου. Καθισμένος κατάνακρα έβλεπα τή θάλασσα νά φτάνη στα πόδια μου και κάποια θλίψη μου έσφιγγε τήν καρδιά. "Έπειτ' από χρόνια έβλεπα τήν πρώτη μου άγάπη, γαλαζο-ντυμένη, γελαστή, χαρούμενη. Πίστεφα πώς μέ κοίταζε κατάματα, πώς μιλούσε θλιμμένα, πώς μ' έβριζε παραπονιάρικα:

— "Απιστε, άπατεῶνα, δειλέ!...

— Πίσω μου διάτανε! είπα κάνοντας τό σταυρό μου.

"Ηθέλησα νά φύγω; αλλά δέ θάσαγαν τά πόδια μου. Μολύδι τό σώμα κόλλησε στ' ορθολίθι και τά μάτια μου, τ' αυτιά, ή ψυχή μου όλη παραδομένη στο κύμα, άκουε τό παράπονο:

— "Απιστε, άπατεῶνα, δειλέ!...

Λίγο έλειψε ν' άρχίσω τά δάκρυα.

— "Ε, πουλί μ', τί συλλογιέσαι; άκούω δίπλα μου.

Και βλέπω τή Μαριώ, πάντα θμορφη και γελαστή μέ τό λεβέντικο άνάστημά της. Σάστισα, λές και μ' έπιανε νά κάνω άπιστιες.

— Τίποτα, είπα, τίποτα... Πιάσε με νά σηκωθῶ, γιατί ζαλίστηκα.

Και γαντζώθηκα άπάνω της, σάν νά φοδόμουν μη μέ συνεπάρη τό κύμα. Ο παπᾶς ντυμένος τ' άμφια διάβαζε τήν εϋχή στο πλεύμενο. Ο πρωτομάστορας άρχισε τά προστάγματα:

— Φόρα τό πρυμιό ποντίλι!

— Φόρα τό πλωριό!

— Φόρα σκόντρα και σακρί!...

"Ένα μέ τ' άλλο τά στηρίγματα έφευγαν από τή σκάρα και τό μπρίκι άρχισε νά δραμπαλίζεται, μουδιασμένο θαρρείς από τό καθισιό, άτολμο άκόμη στη νέα του ζωή. Τά παιδιά που ήταν άνεθασμένα στο κατάρωμα έτρεχαν από πρύμη σε πλώρη, από πλεύρο σε πλεύρο μαζί όλα, μέ τήν κουφή ποδοβολή κοπαδιοῦ.

— Γιούργια! έκραξε ο πρωτομάστορας.

Και μέ τό σπρώξιμο τών καλεσμένων τό πλοιο στέναξε και γλίστηρε στα νερά σάν πάπια, μαζί μέ τό άμούστακο πλήρωμά του.

— Καλοτάξιδο, καπετάν Μαλάμο; καλοτάξιδο! και τό καρφι του μάλαμα! φώναξε ο ναυτόσομος, θρέχοντας τό άντρόγυνο μέ θάλασσα.

Μά κείνη τήν ώρα ένα παιδι χτύπησε κάπου και πλάτσαρε λιπόθυμα στο νερό. Δέν χάνω καιρό, πηδῶ μέσα μέ τά ρούχα μου. Δυό θουτιές κι έσυρα τό παιδι από τή θάλασσα. Έσυρα εκείνο, μά μπλέχτηκα έγώ στα δίχτυα της. Από τότε έφυγε ο ύπνος, ή χαρά από κοντά μου. Εκείνο τό θαλασσοδούτημα, τό χλιό νερό που άγκάλιασε τό κορμί

μου, έσυρε τήν ψυχή σκλάβια κατόπι του. Τό θυμόμου και νόμιζα πώς κάτι ζωντανό έσερνε στη ραχοκοκκαλιά μου φιλήματα.

Δέν έπιασα πιά δουλειά. Δοκίμασα νά πάω στό περ-
βόλι, στό χωράφι, στ' άμπέλι· όλα στενόχωρα. Γύριζα ό-
λημερίς στ' άκρογιάλι, βούταγα στό νερό, ρουφοῦσα τήν
άρμύρα, κυλιόμου στά φύκια· κυνηγοῦσα άχινούς και κα-
βούρια. Συχνά κατέβαινα στό λιμάνι και δειλά πλησίαζα
στις συντροφίες τών ναυτικῶν ν' άκούσω κουθέντα για τ'
άρμενα, για ταξίδια, για τρικυμίες και ναύαγια. Έκεινοι
όμως δέ γύριζαν καθόλου νά με ιδούν. Χωριάτης, βλέπεις,
έγώ, παλιογεωργός· εκείνοι ναυτικοί, άγριοδέλφιοι! Τά
ναυτόπουλα με κοίταζαν σαν νά έλεγαν:

— Μωρέ, πού θρέθηκε αυτό τό ζωτικό!

Οί παλαιότεροι άξίωγαν νά μου λένε κάποτε:

— Έσύ, Γιάννη, τήν έδεσες για καλά τή μαπαρούμα
σου. Οὔδ' άνεμο οὔδ' θάλασσα φοβάσαι πιά. "Αραξεις.
Πού θά ειπή: Πάει, πέθανες, δέ ζής στόν κόσμο!

Κι έφευγα πάλι στ' άκρογιάλι, νά ειπώ τή θλίψη
μου στά κύματα. Τέλος έκανα παραβάγια και παραβάγια
περίτεχνα, με κατάρτια πριναρίσια, με παλαμάρια και πα-
νιά και με τήν πύρινη φαντασία μου πού τά έκανε μπάρκο
τρικούθερτο.

Ή Μαριώ μ' έβλεπε κι έκανε τό σταυρό της.

— Παναγία μου, παλάβωσε ό άντρας μου! έλεγε.

Κι έταζε λαμπάδες στην Τηγιακιά, πήγγαινε ξυπόλυ-
τη στά ξωκκλήσια, διάβαζε τά ρούχα μου και στηθοχτυ-
πίοταν μερόνυχτα για νά πείση τούς άγιους νά με φέρουν
στά λογικά μου.

— Τί τά πās, τί τά γυρεύεις, Μαριώ· τής λέω μιά μέ-
ρα. Οὔτε τάματα οὔτε οί άγιοι ώφελοῦν στην άρρώστια

μου. Έγώ είμαι παιδί τής θάλασσας. Με κράζει και θά
πάω. Θες τώρα, θες άργότερα, θά γυρίσω πάλι στην τέ-
χνη μου.

Καθώς τό άκουσε, ντύθηκε στά μαῦρα.

— Τήν τέχνη σου! λέει· ναύτης θά πās νά γένης! θά
καταντήσης ναύτης πάλι!

— Ναι· ναύτης· δέ μπορώ. Με κράζ' ή θάλασσα!...

Μά πού εκείνη! Νά μήν τό ιδῆ, νά μήν τ' άκούση.
"Αρχισε τά δάκρυα, τά παρακάλια· ριχνόταν άπάνω μου,
μ' έσερνε στους κόρφους της, με σκέπαζε με φιλιά. "Έβρι-
ζε τή θάλασσα, τήν φεγάδιαζε, τήν καταριόταν. Του κά-
κου! Οὔτε οί κόρφοι, οὔτε τά φιλιά της μ' έδεναν πιά.
"Όλα μου φαίνονταν άνοστα, και τό κρεβάτι άκόμα.

"Ένα ήλιοβασιλεμα πού καθόμου στό άκρωτήρι, βλέ-
πω μιá φρεγάδα με γιομάτα πανιά. Θεόρατη πέτρα έμοια-
ζε στην θάλασσα. "Όλα της τά ξάρτια ξεχώριζαν. Είδα τούς
φλόκους, τις μαίστρες, τούς παπαφίγγους, τις γάμπιες, τούς
τρίγγους, τά πόμολα. "Ακόμα και τό σωτρόπι μπορώ νά
ειπώ πώς είδα. Είδα τήν κάμαρη του καπετάνιου με τόν
"Αϊ-Νικόλα ψηλά και τό καντήλι του άκοίμητο. Είδα τών
ναυτῶν τά κλινάρια, άκουσα τις κουθέντες, όσμίσθηκα τήν
ξυλεία τους. Είδα τό μαγεριό, τά νεροβάρελα, τήν τρόμπα,
τόν άργάτη. Ή ψυχή μου μελαγχολικό πουλάκι κάθησε
άπάνω της. "Ακουσα τόν άέρα νά σχιζεται στά ξάρτια
και νά τραγουδῆ του ναύτη τή ζωή. Πέρασαν έμπρός μου
παρθένες ξανθές, μελαχροινές, μαυρομάτες, άνθοστολισμέ-
νες και γυμνοστήθες νά μου χαρίζουν φιλήματα. Είδα λι-
μάνια πολυθρόβα, ταβέρνες γεμάτες από καπνούς και κρα-
σοπότρηρα, σαντούρια και λαγοῦτα γλυκόφωνα. Έκει ά-
κουσα ένα ναύτη νά με δείξη στους συντρόφους του και
νά ειπή:

— Νά κι ἕνας πού ἀρνήθηκε τὰ καλὰ τῆς θάλασσας ἀπὸ φόβο!

Τινάχτηκα ἀπάνω. Ὁχι ἀπὸ φόβο, ποτέ! Τρέχω στὸ σπίτι· ἡ Μαριῶ ἔλειπε στὸ ρέμα. Κόβω τὰ ρούχα στὸν ὄμο, πιάνω τὸ κομπόδεμα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο καὶ χάνομαι σὰν κλέφτης. Σκοτεινὰ ἔφτασα στὸν Ἄϊ-Νικόλα, λύνω μιὰ θάρκα καὶ φτάνω στὴ φρεγάδα.

Ἀπὸ τότε φάντασμα ἦ ζωή. Θὰ μοῦ εἶπῆς· δὲ μετάνιωσα; Καὶ γὼ δὲν ξέρω. Ἀλλὰ καὶ νὰ γυρίσω τώρα στὸ νησί, πάλι δὲ θὰ ἠσυχάσω.

Μὲ κρᾶζει ἡ θάλασσα.

ΟΙ ΦΡΕΓΑΔΕΣ*

Μὲ τὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἡλιοῦ φάνηκαν οἱ τέσσερες φρεγάδες ἀντίκρου στὸν Καβομαλιᾶ. Ποῦθ' ἐρχόντανε; γιὰ πού πήγαιναν; οὔτε ἄκουσε οὔτε ἔμαθε κανεὶς. Μὰ πρέπει νὰ ἦταν βασιλικές φρεγάδες. Κι οἱ τέσσερες, λέει, τὸ ἴδιο εἶχαν χτίσιμο χυτὲς πρύμνη-πλώρη. Κι εἶχαν τὶς ἀρματωσιές τους, βασιλικές καὶ κεῖνες. Τὰ κατάρτια τους ἀτόφια μπρούτζινα ἀπὸ κάτω στὴ σκάτσα ὡς ἀπάνω στὴ γαλέτα· τὶς ἀντένες ἀτσαλένιες· σχοινιά καὶ ξάρτια ἀπὸ καμηλότριχα καὶ τὰ πανιά τους ὀλομέταξα. Ἄν ρωτᾶς γιὰ τὶς κουπαστὲς καὶ τὶς μπαταρίες τους, στὸ σύρμα ἦταν ντυμένες. Κι εἶχαν στὴν πλώρη γιὰ θαλασσομάχο ἕνα διαμαντοκόλλητο σταυρὸ, τρόμο τῶν στοιχειῶν καὶ φρίκη τοῦ κυμάτου. Στὴν πρύμνη, ἀπάνω στὸ τιμόνι, εἶχαν τὸ Ἅγιο τὸ Βαγγέλιο καὶ στὸ μεσιανὸ κατάρτι, ψηλὰ σ' ἕνα δικέφαλο ἀητό, τὴν Παναγιᾶ πού ἔλαμπε — προσκυνῶ τὴ χάρη της— σὰν αὐγερινός. Γιὰ τοῦτο βέβαια ἦταν βασιλικές φρεγάδες, τοῦ δικοῦ μας τοῦ βασιλιᾶ πού ὠρίζε στὴν Πόλη. Ἐκεῖνη τότε ἦταν ἡ κιωτότης τῆς Χριστιανωσύνης. Ποιὸς ξέρει τί ἀλλόφυλους πήγαιναν πά-

* Διασκευὴ μὲ τὸν τίτλο «Τὸ τέλος ἐνὸς караβιού», στὸ Ἄναγνωστ. Ἡ Πατρίδα μας, Ἀθῆναι, 1919.

λι νὰ χτυπήσουν, νὰ στήσουν παντοδύναμο σὲ Ἀνατολή
καὶ Δύση τὸν τίμιο Σταυρό!

Ἦταν ἡ αὐγὴ ἀνοιξιὰτικὴ χαρὰ Θεοῦ! Φύλλο δὲ
σειόταν οὐδὲ πούπουλο. Ἡ θάλασσα πῆχτρα. Στὸ διάφανο
οὐρανὸ πρόσμενες νὰ ἰδῆς καθρεφτισμένα τὰ νησιά καὶ
τ' ἀκρογιάλια μὲ τὴν πρασινάδα τους. Ἀριστερὰ φαίνονταν
τῆς Κρήτης τὰ θουνά· πίσω τὰ Δωδεκάνησα ἔδειχναν γα-
λανὰ τὰ ριζοβούνια τους κάτω ἀπ' τὴν καταχνιά πού τὰ
ἔδενε σὰν πουπουλένιο γεφύρι· καὶ δεξιὰ κατέβαιναν τ' ἀ-
κρωτήρια καὶ οἱ κόρφοι τοῦ Μωριᾶ, ὡς τὸν Καβομαλιᾶ
καὶ τὸ Τσιρίγο. Καὶ καθὼς χτυποῦσεν ὁ ἥλιος, ἔβλεπες τίς
στεριεὲς νὰ χύνουν λογιῶν-λογιῶν χρώματα καὶ τίς φρεγά-
δες ν' ἀστραποβολοῦν, ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ θάλασσας.

Εἶχαν ἀπλωμένα ὄλα τὰ πανιά. Φλόκοι καὶ κοντρα-
φλόκοι, γάμπιες καὶ παπαφίγγοι καὶ παρουκέτα καὶ τρίγ-
γοι, ὄλα στὴ θέση τους. Μὰ κρέμονταν ὄλα παραλυμένα
καὶ μόνο τὰ μπρούλια τους ἀνάδευαν καμμιὰ φορά, σὰν φι-
δάκια ἔτοιμα νὰ φᾶνε τὰ κεφάλια τους. Οἱ σκότες κρέ-
μονταν καὶ κείνες παράλυτες στὰ χέρια τῶν ναυτῶν πού
ἄδικα περιμένουν προσταγὴ νὰ γυρίσουν τὰ πανιά στὸν ἄ-
νεμο. Κοιμήθηκε πάνω στὸ χρυσοσκάλιστο δοιάκι ὁ τιμο-
νιέρης· ἡ θάρδια στὸ ξάγναντο τῆς πλώρης ψηλὰ κοιμή-
θηκε καὶ κείνη, τηρώντας πάντα ἐμπρὸς τῆς. Οἱ καπετά-
νοι στὰ χρυσὰ καὶ τὰ θελουδένια, νυστάζουν ξαπλωμένοι
σὲ πουπουλένια προσκέφαλα, κάτω ἀπὸ τὴν πρασινορόδινη
τέντα τῆς πρύμης, καὶ μόλις ἀκοῦνε τὸ λεβέντικο τραγοῦ-
δι πού παίζει τὸ σκλαδάκι μὲ τὸν ταμπουρά. Κάτω στὸ
ἀμπάρι οἱ σκλάδοι μὲ τὰ μεγάλα τους μαλλιά, τὰ κίτρινα
πρόσωπα, τὰ μεστωμένα μπράτσα, κοιμήθηκαν καὶ κείνοι
μέσα στίς βαρειεὲς ἀλυσίδες, ἀπάνω στοὺς πάγκους. Μὰ
ποιοὺς θὰ εἶπῃ πὼς κοιμήθηκαν! Τὰ κουρασμένα κορμιά

τους νὰ ἔχι ὅμως κι ἡ ψυχὴ τους. Ἐκείνη τρέχει καὶ
χαμοπατᾶ στ' ἄσπρα τους σπιτάκια, στίς θλιμμένες γυναί-
κες καὶ τάρφανα τους τὰ παιδιά· στὰ κλήματα τὰ σταφυ-
λοφορτωμένα καὶ τὰ γλυκόχυμα βοτάνια, στ' ἀφράτα χώ-
ματα καὶ τὰ κρυσταλλένια νερά, στὰ λούλουδα καὶ τὰ
πούλουδα γλυκειᾶς πατρίδας πού δὲν ἐλπίζουν νὰ τὴν ἴ-
δοῦν ποτέ.

Ἄξαφνα ὅμως ξύπνησαν οἱ θαλασσινοί.

— Παιδιά! τὴ θάρκα στὴ θάλασσα· φωνάζει ὁ καπετάνιος
τῆς πρώτης φρεγάδας. Ἄ-λὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά· βγῆτε
ἔξω στὰ σπηλάδια, καμακίστε χταπόδια στὰ θαλάμια τους,
καλαμῶστε ἄχινούς, συνάχτε καθούρους, ξεκολλῆστε στρεϊ-
δια ἄγνά, ὅ,τι βρῆτε!

Τὸ εἶπε κι ἔγινε εὐθύς. Ἐρριξαν τὰ παιδιά τὴ θάρ-
κα στὴ θάλασσα· ἄ-λὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγῆκαν ἔξω
στὰ σπηλάδια, καμακίζουν χταπόδια στὰ θαλάμια τους,
καλαμώνουν ἄχινούς, συνάζουν καθούρους, ξεκολλοῦν
στρεϊδια ἄγνά, ὅ,τι βρίσκουν. Μὰ τὸ ναυτόπουλο, ἕνας κα-
σιδιάρης καὶ κακομοίρης, πού τὸν εἶχαν γιὰ ψυχικό, ξε-
κόβει ἀπὸ τ' ἄλλα τὰ παιδιά. Οὔτε καμακίζει χταπόδια
στὰ θαλάμια τους, οὔτε καλαμώνει ἄχινούς, οὔτε συνάζει
καθούρους, οὔτε ξεκολλᾷ στρεϊδια ἄγνά, ὅ,τι ἔβρη. Γυρί-
ζει μόνον ἀπάνω-κάτω στίς μαυρισμένες πέτρες καὶ τὰ
χορταριασμένα σπηλάδια, σὰν κάτω νὰ ζητῇ. Τί εἶχε - τί
ἔχασε; Τίποτα. Μὰ κάθε ἄνθρωπος, μικρὸς-μεγάλος, πλού-
σιος-φτωχός, ἔχει καὶ τὸν ὁδηγό του. Ἐχει νὰ κάμῃ κα-
τιτί; Ὁ ὁδηγὸς του πηγαίνει καὶ τοῦ τὸ θυμίζει. Βουλῆθη-
κε νὰ πάῃ πουθενά; Ὁ ὁδηγὸς του ἔρχεται καὶ τὸν ζυ-
πνάει. Ἔτσι τώρα καὶ τὸν κασιδιάρη ἀνάγκαζε νὰ πηγαί-
νῃ ζητώντας πρᾶμα πού δὲν ἔχασε. Τέλος εἶδε ὁ κασιδιάρ-
ης στὸ βράχο μιὰ σπηλιά. Βλέπει τὴ σπηλιά, μπαίνει μέ-

σα. Μπαίνει μέσα, τί νά ἰδῆ; τοίχους γυμνοὺς περίγυρα. Πάει βαθιά· σκοτάδια, πίσσα. Αὐτιάζεται καλά· ἀκούει τικ-τάκ, τικ-τάκ σάν ν' ἀργοστάλαζε νερό. Ζυγώνει· ξανοίγει χάμου μιὰ λακκούλα πού δεχότανε τοῦ θράχου τῆ διαμαντένια σταλαματιά. Τοῦ ἤρθε σάν κάμα. Παίρνει ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ νίθεται· δροσολογιέται. Ἀστόχαστα βγάινει κι ἓνα φαράκι πού ἤβρε νεκρὸ στίς πέτρες καὶ τὸ ρίχνει μέσα. Μὰ τὸ φαράκι ζωντάνεψε καὶ ἀρχίζει νά τριγυροφέρνει μέσα στὸ νερό.

— Μπρέ! λέει, κάνοντας τὸ σταυρὸ του.

Ἄλλὰ τὴν ἴδια ὥρα νιώθει καὶ κείνος τὸ ἀρρωστημένο του κορμί νά θρέφεται σάν στέλεχος πλατάνου πού παίρνει νερὸ στίς ρίζες του. Τὰ λέπια πέφτουν καὶ δείχνεται τὸ δέρμα ὀλομέταξο. Αἷμα πύρινο κρυφοδρομεῖ στίς φλέβες του· ψυχὴ μὲ ἄλλη ψυχὴ σταυρώνονται στὰ φυλλοκάρδια του· φτερά ἔκαμε νά πετάξῃ στὰ ἐπουράνια. Κουφάρι ἦταν, περιστέρι ἔγινε.

— Μπρέ! ξαναλέει· ἔλα, Χριστέ καὶ Παναγιά, κοντά μου!

Τρέχει ἔξω· κρᾶζει τοὺς συντρόφους του. Γυρίζουν ἐκεῖνοι στίς φωνές, κοιτάζουν καὶ σταυροκοπιούνται. Ἄγγελος εἶναι, ἄνθρωπος εἶναι, δὲν ξέρουν.

— Μωρέ, ποιὸς εἶσαι σύ;

— Ἐγώ, ὁ κασιδιάρης· κουφάρι ἦμουν, περιστέρι γίνηκα· φτερά ἔχω νά πετάξω στὰ ἐπουράνια.

Τρέχουν κοντά, τὸν κοιτάζουν ἀποδῶ, τὸν φέρνουν ἀποκεῖ, τὸν καλογνωρίζου.

— Ἄμ' ποιὸς σ' ἔκαμ' ἔτσι;

— Τῶς καὶ τῶς, ἤβρα τ' ἀθάνατο νερό.

— Πῶς; — ποῦ;

— Μέσα στῆ σπηλιά.

Ἀκοῦνε καὶ θαμάζουν, ρίχνουν ὅ,τι εἶχαν στὰ χέρια τους καὶ τρέχουν στῆ σπηλιά. Φτάνουν ἔξω ἀπὸ τῆ σπηλιά, πιάνουν φιλονεικία.

— Ὅχι, ἐγὼ θὰ μπῶ πρώτος.

— Ὅχι, ἐγώ.

Λόγο πρὸς λόγο πιάνονται στὰ χέρια. Πιάνονται στὰ χέρια, τραθοῦν τὰ στυλέτα· μακελοκόβονται. Νά τί θὰ εἶπῃ παλιόκοσμος! Γιὰ νά ἔβρουν τὴν ἀθανασία, ἤβραν ὄλοι τὸ θάνατο ἐμπρὸς στὴν πηγὴ τῆς!

Τὸ ναυτόπουλο, καθὼς εἶδε αὐτά, πηδάει στ' ὀρθολίθι καὶ θάνει τίς φωνές. Ἀκοῦνε ἀπὸ τίς φρεγάδες, ρίχνουν δάρκες στῆ θάλασσα, ἀ-λὰ τὰ χέρια στὰ κουπιά, βγαίνουν ἔξω. Μαθαίνουν καὶ κείνοι τὸ θάμα, ρίχνονται ὄλοι στῆ σπηλιά· μὰ ἀντὶ νά χωρίσουν, πιάνουν τῆ φιλονεικία.

— Ὅχι, ἐγὼ θὰ μπῶ πρώτος.

— Ὅχι, ἐγώ.

Λόγο πρὸς λόγο πιάνονται στὰ χέρια, τραθοῦν τὰ στυλέτα, μακελοκόβονται καὶ κείνοι.

Τὸ ναυτόπουλο, βλέποντας ἔτσι, πηδάει πάλι στ' ὀρθολίθι καὶ θάνει τίς φωνές. Βάνει τίς φωνές, ἀκοῦνε ἀπὸ τίς φρεγάδες, ρίχνουν καὶ τίς ἐπίλοιπες δάρκες στῆ θάλασσα, θάνουν ὄλο τὸ τσοῦρμιο μέσα καὶ βγαίνουν ἔξω οἱ καπετάνοι. Βγαίνουν ἔξω, ρίχνονται ἀποδῶ, τρέχουν ἀποκεῖ, φωνάζουν, βρίζουν, φοβερίζουν· μὰ ποιὸς τοὺς ἀκούει; Ὅλοι οἱ ἄντρες εἶναι πιασμένοι στὰ χέρια. Μανία σκοτωμοῦ κι αἱμάτων δίψα κυρίευε καθέναν πού πλησίαζε σὲ κείνη τῆ σπηλιά, λὲς καὶ ἄχνιζε γύρω τοῦ Κᾶη ὁ θυμὸς. Οἱ ναῦτες μὲ τὰ στυλέτα θρήγο ἔκαναν· οἱ σκλάβοι πού δὲν εἶχαν στυλέτα σήκωναν τίς ἀλυσίδες καὶ μὲ τὴν πρώτη ἀνοιγαν τὸν τάφο τοῦ ἐχθροῦ. Ὅσοι δὲν εἶχαν ἀλυσίδες, πέτρες σήκωναν· κι ὅσοι δὲν εἶχαν πέτρες, εἶχαν τὰ δόντια καὶ τὰ

νόχια τους, πού κατέβαζαν λουρίδες τὸ κρέας. Τὸ αἷμα ἔθαφε τὶς πλάκες περίγυρα. Οἱ σάρκες σπαρτάριζαν κοψίδια στὰ μαύρα χώματα. Οἱ σκοτωμένοι ἔφραζαν τὴν πόρτα τῆς σπηλιάς κι οἱ λαθωμένοι θαρυβογοῦσαν. Ὡστόσο δὲν ἔπαυε ὁ σκοτωμός. Ἡ δίψα τοῦ αἱμάτου ὅσο πήγαινε ὅλο μεγάλωνε. Οἱ ἴδιοι καπετάνοι ἄρχισαν νὰ νιώθουν κάποιο ἄφαντο χέρι νὰ τοὺς σπρώχνη στὸ χαμὸ καὶ δυο-τρεις φορές ἔφεραν τὸ χέρι στὸ στυλέτο καὶ γλυκόσυραν τὴ μισὴ λάμα ἔξω ἀπὸ τὸ θηγάρι τῆς. Μὰ κρατήθηκαν.

— Μωρὲ σκυλιά, τί κάνουμε! εἶπαν ἀναμεταξύ τους. Τοῦτο εἶναι θεϊκὴ κατάρα!... Σὲ τί κριματίσαμε κι ἤρθαμε νὰ σφαγοῦμε συνατοὶ μας ἐδῶ στὸν ἔρμο βράχο!...

Ρίχνονται ἀμέσως στὰ γόνατα, κλαίγουν, μύρονται, σταυροκοπιούνται.

— Ἀμάν, Θεέ μου! σῶσε μας ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ ταξόμαστε ὅλοι στὴ χάρη σου. Ξεχνοῦμε τὸν κόσμο καὶ τὰ καλὰ του· παρατοῦμε γυναῖκες καὶ παιδιὰ· ἔλεος!

Μόλις τάχτηκαν οἱ καπετάνοι, ἀμέσως ἔπαυε τὸ κακὸ. Μεμιάς συνήρθε τὸ τσοῦρμο. Σὰν νὰ μὴν ἤξεραν τί ἔκαναν ὡς τώρα, εἶδαν μὲ φρίκη τὸ σκοτωμὸ καὶ τὰ αἵματα ἐμπρὸς τους. Πέταξαν στὴ θάλασσα τὰ στυλέτα καὶ ἄρχισαν νὰ κλαίγουν τοὺς συντρόφους πού σκότωσαν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ χέρια. Οἱ καπετάνοι πῆραν τότε τὸ ναυτόπουλο νὰ τοὺς δείξη τὴ σπηλιά γιὰ νὰ ἔβρουν τὸ ἀθάνατο νερό. Ἄμα τὸ ἔβρουν, σκέφτηκαν, ἀνασταίνουσαν εὐκολὰ τοὺς σκοτωμένους. Πᾶνε μέσα στὴ σπηλιά, ψάχνουν ἀποδῶ, γυρεύουν ἀποκεῖ· σταλιά νερό. Ὁ φόνος τὸ μόλεψε κι ἔφυγε ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ ἀνθρώπου· μαζί χάθηκε καὶ τὸ ψαράκι. Φαρμακωμένοι βγήκαν ἔξω οἱ καπετάνοι. Ἄλλ' ὥς πού νὰ ἔβγουν, ἀκοῦνε πού φρεσκάρειζε ὁ καιρός. Ζωντανὰ τὰ κύματα ἄρχισαν νὰ δέρνονται στὰ ριζιμιὰ σπηλάδια.

— Τὶς θάρκες, μωρὲ παιδιὰ! φωνάζουν δυνατὰ.

Ὡστε νὰ τὸ εἰποῦν, οἱ θάρκες θρίσκονται καρφωμένες στὰ δόντια τοῦ βράχου καὶ ροκανίζονται ἀργὰ καὶ ἀσφαλτα μὲ τὸν ἀφρὸ τοῦ κυμάτου. Ἀπελπισμένοι πηδᾶνε στ' ὀρθολίθι ν' ἀγναντέψουν τὶς φρεγάδες. Μὰ πού φρεγάδες; Τὸ κύμα πού ἐρχότανε δυναμωμένο ἀπὸ τοῦ Τσιρίγου τὸ στενὸ κι ὁ ἄνεμος, ἄξιοι κι οἱ δυὸ γεμιτζήδες, πόδισαν τὰ καμαρωτὰ πλεούμενα καὶ τοὺς ἔδωκαν δρόμο στ' ἀνοιχτὰ.

Οἱ καπετάνοι πέφτουν στὰ γόνατα. Φῶς φανερὰ ἔβλεπαν πῶς ἦταν θέλημα Θεοῦ ν' ἀπομείνουν στὸ φοβερὸ ἀκρωτήριο. Ἐνα μὲ τὸ ἄλλο ἔχτισαν ἐκεῖ τὰ εἰκοσιτέσσερα μοναστήρια. Μὰ τὸ ἀθάνατο νερὸ δὲν ξαναφάνηκε. Μόνο δυὸ φορές τὸ χρόνο, στὴν πρώτη Ἀνάσταση καὶ τοῦ Σωτήρος, τὴν ὥρα πού ἀνοίγουν τὰ ἐπουράνια, ὁ βράχος ρίχνει ἀπὸ μιὰ στάλα στὴ γῆ. Πολλοὶ πηγαίνουν καὶ ξενοχτοῦν μέσα στὴ σπηλιά, καλόγεροι καὶ λαϊκοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες μὲ τὰ μαντήλια στὸ χέρι καὶ τὰ μάτια κολλημένα στοῦ βράχου τὸ μακαριστὸ μαστᾶρι. Ὅμως ἄδικα ξενοχτοῦν. Ὁ βράχος τὸ βγάζει κι ἡ γῆ ζηλιάρα τὸ ἀναρρουφᾶ εὐθύς. Φοβάται, λές, μὴν τ' ἀποχτήση ὁ μαῦρος ἄνθρωπος καὶ γλυτώσει ἀπὸ τὸ φοβερὸ τῆς χωνευτήρι. Κ' οἱ ξενοχτισμένοι φεύγουν κάθε χρόνο μὲ τὴν ἴδια πίκρα στὴν ψυχὴ, χωρὶς νὰ ἰδοῦν ἄλλο, παρὰ τὰ κάτασπρα κόκκαλα πού κοίτονται θωμὸς ἀκόμη στὴ μέση τῆς σπηλιάς.

Ἐγὼ εἶδα τὰ κόκκαλα καὶ γὼ ἄκουσα γιὰ τὶς φρεγάδες τὶς βασιλικές. Ἀφοῦ παράδειραν γιὰ χρόνια στ' ἀνοιχτὰ, κατέβηκαν σύξυλες στὸν ἄμμο τοῦ βυθοῦ. Ἡ μία θρίσκεται στῆς Κρήτης τὰ νερά· ἡ ἄλλη κάπου στὴ Ρόδο, κι οἱ ἄλλες δυὸ ἀνάμεσα στὰ Δωδεκάνησα. Εἶναι ἀκόμα ἴδιες κι ἀπαράλλαχτες, ὅπως πρωτοφάνηκαν στὰ νερά τοῦ Καβομαλιά. Εἶναι χυτὲς πρύμη - πλώρη κι ἔχουν τὶς ἀρ-

ματωσιές τους βασιλικές και κείνες. Τὰ κατάρτια τους ἀτόφια μπρούτζινα, ἀπὸ κάτω στή σκάτσα ὡς ἀπάνω στή γαλέτα. Τίς ἀντένες ὅλες ἀτσαλένιες, σχοινιά και ξάρτια ἀπὸ καμηλότριχα και τὰ πανιά τους ὀλομέταξα. Ἄν ρωτᾶς γιὰ τίς κουπαστές και τίς μπαταρίες τους, στὸ σύρμα εἶναι ντυμένες. Κι ἔχουν στήν πλώρη γιὰ θαλασσομάχο ἕνα διαμαντοκόλλητο σταυρὸ, τρόμο τῶν στοιχειῶν και φρίκη τοῦ κυμάτου. Στήν πρύμη, ἐπάνω στὸ τιμόνι, ἔχουν τὸ Ἅγιο Βαγγέλιο και στὸ μεσανὸ κατάρτι ψηλά σ' ἕνα δικέφαλον ἀητὸ τὴν Παναγιά, ποὺ λάμπει — προσκυνῶ τὴ χάρη της — σὰν αὐγερινός. Κάθε αὐγή, μὲ τὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἡλιοῦ, οἱ φρεγάδες ἀστραποβολοῦν στὰ γαλανὰ νερά. Τώρα ψυχὴ δὲν ἔχουν· ἔρμες εἶναι ἀπὸ ναῦτες κι ἀπὸ καπετάνιους. Ὅμως θὰ ἔρθη ἡ ὥρα ποὺ ψυχὴ θὰ πάρουν και γοργόνες καστρορίχτισσες θὰ σμιζοῦν και θὰ σύρουν πάλι στὸ δρόμο τους. Και θὰ γυρίσουν νικηφόρες πίσω στὰ πατρογονικά μας λιμάνια, στὸ δοξασιμένον θρόνο τοῦ ἀναστημένου μας τοῦ Βασιλιᾶ.

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Τὸν Μπάρμπα-Καληώρα τὸν ὑποναύκληρο συχνὰ θέλουν νὰ τὸν πειράξουν οἱ σύντροφοί του. Και γιὰ νὰ τὸν πειράξουν δὲν χρειάζονται παρὰ νὰ τοῦ εἰποῦν τὸ συνηθισμένο λόγο τους:

— Ἐλα, πές μας, Μπάρμπα-Καληώρα, πόσες φορές ναυάγησες;

Στὸ ἄκακο τὸ ρῶτημα ὁ γεροναυτικός ἀνάβει σὰν δαδί. Τὸ σκευρωμένο ἀπὸ τὰ χρόνια κορμί του ὀρθώνεται ἀλύγιστο· τὸ γελαστὸ και ἄδολο πρόσωπό του συγνεφιάζει σὰν μαρτυρικός οὐρανός· τὰ μάτια του σπιθοβολοῦν ἀπὸ θυμούς και φοβερίσματα και μὲ τὴν ἀρβανίτικη προφορά του, κομματιαστὴ και θαρειά και συρμένη, γυρίζει και τοὺς λέει:

— Μωρὲ αἴντε πόρρρ!... Ἐσεῖς νὰ πᾶτε νὰ θυζάχτε γάλα κι ὕστερα νὰ ῥθῆτε νὰ μιλήστε μεταμένα. Ἄμμή!... τὸν καιρὸ ποὺ γὼ ἀρμένιζα τὰ πέλαγα, ἐσεῖς δὲν ἤσαστε μουνδὲ σπόρος στ' ἀχαμνὰ τοῦ πατέρα σας!...

Τὸ τσοῦρμα τότε γελᾶ, σκαστὰ και τρανταχτὰ γέλια, και γελᾶ μαζί του ὁ Μπάρμπα-Καληώρας ὁ ὑποναύκληρος. Ἔτσι κι ἕνα μεσημέρι, ποὺ ἡ πρώτη βάρδια ἔραφε κάποιο παγὶ στήν πλώρη και ἡ δευτέρη γιομάτιζε μὲ σκύλινη ὄρεξη, θέλησαν πάλι νὰ τὸν πειράξουν.

Τώρα όμως δὲ θύμωσε. Ἔμεινε ἤσυχος ἐκεῖ πού θόταν καὶ μόνο τῆ σακοράφα παραίτησε μισοπερασμένη στὸ πανὶ καὶ στύλωσε τὰ μάτια στὴ θάλασσα, μὲ κάποιον χαμόγελο στὰ χεῖλη. Ἔβλεπε τάχα τὸ κύμα, ἢ τὸν ἴσκιον τοῦ πλοίου πού μὲ τῆ σκάφη ψηλῆ, τ' ἀγέρωχα κατάρτια, τὴν κοντραγέφυρα καὶ τὸν ψηλὸ καπνοδόχον γλιστροῦσε ἀπάνω στὰ νερά; Ἦ οὐδὲ ξέρει! Μὰ ἀφοῦ γιὰ κάμποση ὥρα ἔμειν' ἔτσι, γύρισε ἀργὰ τὰ μάτια περίγυρα καὶ βλέποντας κοντὰ τὸν ναύκληρον, πού ἔστριψε τὰ ἔμπολα μιᾶς γούμενας, εἶπε μὲ τόνο προφητικόν:

— Νὰ ξέρης καλά, Μπαρμπαγιώργη, πού ἡ θάλασσα ἔχει τὴν κρίση της ὅπως κι ἡ στεριά. Καὶ τὴν ἔχει καλύτερη ἀπὸ τὴ στεριά. Ἐδῶ δὲν ἔχει λόγια' ἔκαμες - ἔλαβες' σοῦ τὸ τίναξε ἀπάνω σὰν ἀστραπόβολο!... Μὰ τὸ κακὸ πού εἶδα σὲ κείνον τὸ καταραμένο καράδι! Δὲν πολυκαίρισε οὔτε μῆνα. Τί λέω οὔτε μῆνα; Οὔτε δεκαπέντε μέρες' μωρ' οὔτε δέκα! Μονοδόμαδα ἔκαμ' - ἔλαβε. Καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἔτσι εἶναι σωστό. Γιατί ὅ,τι γίνεῖ στὴ θάλασσα γρήγορα λησμονιέται. Ἔγινε - πέρασε' πάει μὲ τ' ἀγέρι, μὲ τὸ κύμα, μὲ τὸν ἀφρό, μὲ τοῦ καιροῦ τὰ διάβασα. Γιὰ τοῦτο πρέπει κείνον πού θὰ ἔρθη, νὰ ἔρθη σύγκαιρα.

Ἦμουνα, θυμοῦμαι, ἀνεργὸς στὴν Πόλη. Δὲν ξέρω πῶς μοῦ ἦρθε κι ἀποφάσισα νὰ κατεβῶ στὴν Ὑδρα, νὰ στεφανωθῶ. Μὰ μέρα μὲ τὴ μέρα νὰ βρῶ καράδι γινώριμον, ἔφαγα τὰ λεφτὰ πού εἶχα γιὰ τὸ γάμο. Ἀπὸ τὸ Σιφνέικο καφενὲ στὴ Σαντορινιά ταβέρνα' ἀπὸ τὴ Σαντορινιά ταβέρνα στὸ Κεμὲρ-Ἀλτί. Χαρτιά, κρασί, γυναικὲς νυχτόγημερα! Σὲ δεκαπέντε μέρες ἔδαλα καὶ χρέος τρία τάλλημερα! Οὐδὲ δεκαπέντε μέρες ἔδαλα καὶ χρέος τρία τάλλημερα στὸν καφενὲ καὶ δεκατρία φράγκα στὴν ταβέρνα. Ὅσο γιὰ τὸ Κεμὲρ-Ἀλτί μὴ ρωτᾶς' λίγο ἔλειψε νὰ μοῦ φορέ-

σουν τὸ φεσάκι καὶ νὰ μὲ βάλουν νὰ παίζω τὴ λατέρνα στὴν πόρτα.

Μὰ τὸ δουλετὴ ὅσο εἶναι γερὸς μὴν τὸ φοβερὴ ζῆ. Ἐκεῖνες τὶς μέρες βγήκε λόγος στὴν Κρασόκαλα πῶς ἕνας Σπετσώτης τσουρμάρει γιὰ τὴ Μαύρη Θάλασσα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς τὸ ἄκουσα τελευταῖος. Ὁ ταβερνάρης πού μὲ πίστωνε ἦρθ' ἕνα βράδυ καὶ μοῦ λέει στ' αὐτί:

— Πάρε τὸ καρτάκι καὶ τράβα στὸ Μπουγιούκδερ. Γύρεψε τὸ μπαρκομπέστια τοῦ καπετάν Μπισμάνη κι ἔμπα μέσα. Αὐγὴ χαράματα σαλπάρετε γιὰ τὴ Μαύρη Θάλασσα.

Ἦπιαμε τὸ καρτάκι στὸ πόδι μὲ τὸν καλοθελητὴ μου, πήρα τὰ ρούχα στὸν ὄμο καὶ γραμμὴ γιὰ τὸ Μπουγιούκδερ. Αὐγὴ χαράματα πήραμε τὴν ἀγκυρα. Μὰ ὁ καπετάνιος ξεκολλημὸ δὲν εἶχε ἀπὸ τὶς κουμπάρες. Ἐρεῖς τί πιπεράτες σοῦ εἶναι! Τέλος βγήκαμε ἀπὸ τὰ Μπουγάζια. Ἦβραμε νοτιὰ τὸν καιρὸ' σὲ τέσσερες μέρες περάσαμε στὸ Κέρτζι.

Ἀρχὲς Νοέμβρη ἔτοιμοι πάλι γιὰ ταξίδι. Πλάκωσε ὁ μῶς ἢ Πεντέχτη. «Στὴ χάση-πίσση ἀρμένιζε, Πεντέχτη στὸ λιμῶνα», ἔλεγαν οἱ παλαιοί. Ὁ καπετάν Μπισμάνης ἦταν φρόνιμος' ἀν δὲν ἔβλεπε καλωσυνάτα τὰ σημάδια τοῦ καιροῦ, δὲν ἔλυνε πρυμύσχοινο. Μὰ τί νὰ φέρη ὁ διάβολος γιὰ τὶς ἀμαρτίες μας; Ὁ καπετάνιος εἶχε μία κάσα γλυκὰ σπιτίσια νὰ φιλέψη τὸν ἔμπορον. Γιὰ νὰ μὴν πληρῶση τελωνεῖο, τὰ δίνει μιὰ νύχτα σὲ φίλους νὰ τὰ βγάλουν λαθραῖα. Τὴν αὐγὴ μαθαίνει ἀπὸ τὸν ἔμπορον πῶς τὴν κάσα τὴν πιάσανε οἱ τελωνοφυλάκοι. Ἀκούοντας ἔτσι τρέχει στὸ καράδι. Οἱ Ροῦσοι δὲ χωρατεύουν. Δὲν τοὺς κόστιζε τίποτα νὰ πάρουν τὸ πρᾶμα, νὰ κατασχέσουν τὸ καράδι καὶ ὄλους νὰ μᾶς στείλουν ἀλυσοδεμένους στὴ Σιδη-

ρία. Ούτε καιρό κοίταξε ούτε τίποτα, μόνο πάρισμο τήν ἄγκυρα κι ἐμπρός. Καί νά ἰδῆς πού συνεπῆρε κι ἄλλους τὸ κίνημά του. Πολλά καράβια ἦταν ἔτοιμα νά φύγουν, μὰ ἔμεναν βλέποντας συλλογισμένο τὸν καιρό· τώρα ὅμως βγῆκαν και κείνα στὰ πανιά.

Μὰ ἡ Πεντέχτη ἔδειχνε πὼς δὲ θὰ παίξει. Γύρω τὰ οὐρανοθέμελα ἦταν κατάσκουρα· ὁ ἥλιος ἄσπρος και λερωμένος σὰν ἄπλυτο καραβόπανο, στριφογύριζε γοργά, λὲς και διαζότανε νά κρυφτῆ στὰ κύματα. Τὰ δελφίνια ἔτρεχαν κοπαδιαστά ἐπάνω στὸν καιρὸ και πηδοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὰ νερά, σὰν νά τὰ κυνηγοῦσε καιμιὰ φάλαινα. Οἱ γλάροι μὲ τὸ λαϊμὸ χωμένο, χαμποπετώντας και σκούζοντας, ἔφευγαν κατὰ τίς στεριές. Ὁ καπετάνιος, βλαστημώντας τοὺς Ρούσους και τὸν ἔμπορο και τὰ γλυκά, ἐτοιμάστηκε νά παλαίψη παλληκαρίσια.

— Ἄλα, παιδιά· φώναξε κοιτάζοντας περίγυρα σὰν ἀγριόγατος· μάνια πανιά! οὔτε φούσκα νά μείνη στὶς σταύρωσες, οὔτε σχοινὶ στὰ ξάρτια, οὔτε χαραμάδα στὴν κουβέρτα!...

Σὲ μισὴ ὥρα τὸ εἶπε κι ἔγινε: οὔτε φούσκα ἔμεινε στὶς σταύρωσες, οὔτε σχοινὶ στὰ ξάρτια, οὔτε χαραμάδα στὴν κουβέρτα. Τ' ἀμπάρια, ἡ πλώρη, ἡ κάμαρη τοῦ καπετάνιου, τὸ μαγεριὸ καρφώθηκαν πού δὲν πέραγε τρίχα. Πλάκωσε τέλος ἡ νύχτα και μαζί πλάκωσε τὸ ψυχοβάσανο.

— Ἐ, και νά μᾶς τὸν ἔφερεν τρεμουτάνα!

— Ἄς τὸν πάρη πρῶτα στὴν ὄστρια, ὄστριασορόκο και βλέπουμε.

— Σιγά, παιδιά, και πλακώνει τὸ πουνεντομαῖστορο· στὴ θόλτα θρίσκονται σιγόντοι καιροί. Σωπάτε και ἄδρεχοι θὰ πᾶμε στὰ Μπουγάζια.

Και ὁ σκύλος ἀκόμη, ὁ Καφάλης, στὴν ἄκρη τοῦ μπαστουνιοῦ καθισμένος, τέντωνε τὸ λαϊμὸ, γύριζε δλοῦθε και μυριζόταν τὸν ἄνεμο. Μόνον ὁ καπετάνιος, ὀρθὸς ἐμπρὸς στὴν κάμαρή του, τραβοῦσε τὴν πίπα ἀκίνητος, λὲς και ἦταν ἀπὸ μάρμαρο.

Ἐπάνω στὰ μεσάνυχτα ἦρθε τὸ πρῶτο φύλλο. Δεύτερο φύλλο και ξέσπασε ὁ γεγολεβάντες. Ὁ χειρότερος καιρὸς τῆς Μαύρης Θάλασσας μᾶς ἄρπαξε στὰ φτερά του. Ἄλλοίμογο στὸ σιταρόσπυρο πού πέση στοῦ μύλου τὰ δόντια!

Ἐφτά εἴμαστε στὸ μπαρκομπέστια κι ὁ καπετάνιος δ-χτώ. Κι οἱ ὀχτώ μάτι δὲν κλείσαμε, τσιγάρο δὲ στρίψαμε ὅλη τὴ νύχτα. Ζωντανὴ θάλασσα ἔμπαινε ἀπ' ὅλες τίς μεριές και πελάγωνε. Τὰ μπουνία ὀρθάνοιχτα και δὲν μπορούσαν νά τὴν κεφαλῶσουν. Ἐνα κύμα ἔφευγε, δυὸ ἐρχόνταν. Τυχερὸ πού τὸ καράβι ἦταν καλοθάλασσο κι ὁ καπετάνιος σωστὸ θαλασσοπούλι. Μὲ τὸ ρέκασμα πού ἔκανε τὸ κύμα μακριά, γύριζε τὴν πλώρη και τὸ δεχότανε στὰ πλάγια· ἄλλιως θὰ παθαίναμε μεγάλη ζημιὰ. Κι ἔτσι ὅμως ἡ ζημιὰ δὲν ἔλειψε. Ἐνα κύμα ἦρθε και μᾶς ἄρπαξε τὴ μικρὴ θάρκα ἀπὸ τοὺς μούρσους και τὴ χόρευε στὴν κουβέρτα σὰν καρυδόφλοδο. Ρίχτηκαν δυὸ-τρία παιδιὰ νά τὴν ἀρπάξουν· μὰ πού νά κρατήσουν ἀρούδα λυσσασμένη; Χέρια εἶναι, δὲν εἶναι ἀτσαλοσίδερο. Τὴν ὥρα πού ἀπλωναν κατὰ τὴν πλώρη, ἐκείνη στὴν πρύμη θρισκότανε. Και τὴν ὥρα πού ἀπλωναν κατὰ τὴν πρύμη, στὴν πλώρη ἔφτανε. Ἄν τὴν βλέπατε, μωρὲς παιδιὰ, πὼς πηδοῦσε, ἂν τὴν ἀκούατε πὼς μούγκριζε και ἀγκομαχοῦσε, πὼς ἔκοβε τὰ σχοινιά κι ἔσπαζε τὰ σίδερα, θὰ πιστεύατε πὼς ἦταν ὁ διάβολος σωστός.

— Τὸ Κόνισμα, παιδιά! τὸ Κόνισμα! φωνάζει ὁ ναύκληρος ὑποψιασμένος.

Καθὼς ἄκουσε τὸ «Κόνισμα», λύσσαξε ὁ τρισκατάρτος. Ἔκανε δλάκερο ξύλο νὰ τρέμη σὰν τὸ φυλλοκάλαμο. Καὶ τὴν ὥρα πού εφερναν τὸ Κόνισμα, πήδηξε στὰ κύματα μὲ τὸ Γιώργη τὸ Σπετωτάκι, πού ἀντιμαχόταν μαζί της. Γιὰ μιὰ στιγμή, τὸν εἶδα κάτω σὲ βαθεῖα καὶ θεοσκότεινη λαγκαδιὰ ν' ἀντρομάχεται ἀπελπισμένα. Καὶ ἄξαφνα εἶδα κύμα θεόρατο, μὲ χίλια νύχια καὶ μύριους ἀπλοκαμούς, νὰ τὸν παίζη στ' ἀφρισμένο στόμα του καὶ νὰ μᾶς τὸν πετᾷ μὲ θρυσιά καὶ φοβέρα. Ρίχνομαι νὰ τὸν ἀρπάξω· ἀλλὰ σύγκαιρα πισωπάτησα. Ὁ δύστυχος κρεμόταν στὴν κουπαστή μὲ τὸ κεφάλι ἀνοιγμένο καὶ σκόρπια τὰ μυαλά. Δὲν πρόφτασα νὰ συνέρθω ἀπὸ τὴ φρίκη, καὶ τὸ κύμα, τὸ ἴδιο κύμα πού μᾶς τὸν ἔρριξε πρὶν, ἤρθε πάλι καὶ τὸν ἀρπάξε γιὰ πάντα. Κακόμοιρο παιδί! ἦταν ὁ καλύτερος τῆς συντροφιάς μας!

Ἦρθε τέλος ἡ αὐγή. Καλύτερα ὅμως νὰ μὴν ἐρχότανε! Εἶδες τὸ καλοκαίρι πού θάνουν φωτιά στίς καλαμιές, πὼς σηκώνονται κολῶνες οἱ καπνοί; Ἔτσι κολῶνες, ἀνέβαιναν κλωθογύριστοι ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴν οὐρανό. Καὶ τί οὐρανό; πυκνὸ καὶ θρώμικο σὰν ἀπὸ ξαντὸ κουρελιῶν, χαμηλότερο ἀπὸ τὴν ἀμπασογάμπια τοῦ καταρτιοῦ μας. Ἡ γαλέτα, ὁ κοντραπαπαφίγγος κι ὁ παπαφίγγος χώνευαν μέσα του. Μοῦ φάνηκε πὼς βρέθηκα στὸ χτίσιμο τοῦ κόσμου, ὅταν ὁ οὐρανὸς ἦταν τόσο χαμηλὰ πού τὸν ἔγλειφαν τὰ βόδια· πὼς οἱ καπνοὶ δὲν ἦταν παρὰ τῆς μεγάλης φωτιάς πού ἄναψε τὸ φίδι γιὰ νὰ τὸν κάψῃ. Καὶ ἀπ' ὦρα σ' ὦρα περιμένα τὴν καλόγνωμη γουστερίτσα νὰ φέρῃ τὸ νερὸ γιὰ νὰ σβῆσῃ τὴ φωτιά· ὁ οὐρανὸς νὰ ψηλώσῃ γαλανός, ὁ ἥλιος νὰ διώξῃ τοὺς καπνοὺς, νὰ φανῇ ἡ γῆ πλου-

τοδότρα, νὰ λάμψῃ ἡ θάλασσα καὶ τὰ πετούμενα στ' ἀνθισμένα κλαδιὰ νὰ δοξολογοῦν τὸ Δημιουργό.

Ἄνοιχο ἦταν ἡ ἐλπίδα μου! Οἱ καπνοὶ ὅλο καὶ πυκνότεροι μᾶς ἔζωναν περίγυρα καὶ δὲν ξεχώριζες παρὰ καμμιά φορὰ ἄσπρο τὸν ἀφρὸ θεόρατου κυμάτου, πράσινου σὰν ἀλογόπετρα. Κατὰ τὸ μεσημέρι κάπως ἄριεφαν καὶ εἶδα μακριὰ τὸν ἴσκιό ἐνὸς μπάρκου πού κατέβαινε μὲ τὰ πανιά τοῦ τρίγγου καὶ τῆς ἀμπασογάμπιας. Πιάσαμε καὶ μεις τραβέροσσο ἀπάνου στὸν καιρὸ μὲ τὰ κάτω πανιά. Μὰ ὥστε νὰ τὸ καλοιδῶ, τὸ ἔχασα τὸ μπάρκο. Οἱ κολῶνες ἄρχισαν πάλι ν' ἀνεβαίνουν, κλωθογυρίζοντας τίς ἀπιαστες τουλοῦπες τους, ἄλλες χαμηλές, ἄλλες ψηλότερες, ἄλλες συμμαζεμένες, ἄλλες φυτεμένες στὴ γραμμὴ, ἄλλες κλαδεμένες στίς κορφές, ἐδῶ ἀδερφωμένες, ἐκεῖ ἀριοφύτευτες. Καὶ ἔμεις ἐκεῖ μέσα θαμιμένοι, καταμόναχοι, μισοπαγωμένοι καὶ θεοπήσιτοι, ἔλεγα πὼς εἶμαστε σὲ κανένα δάσος ἀπὸ κεῖνα τὰ μαγεμένα, πού ἔχουν δέντρα καὶ πατουλιές, κρεβατωσιές καὶ καμάρες ἀεροῦφαντες· πού ἄνθρωπος δὲ διαβαίνει, καὶ πουλι δὲ λαλεῖ, καὶ θεριά δὲ μονιάζουν, παρὰ βασιλεύει ἐρημιὰ, καὶ σκοτάδι κυβερνᾷ, κι ἡ παγωνιά καταλεῖ ἀργὰ κι ἄσφαλτα τοὺς δύστυχους πού πλάνεψε ἡ τύχη στὰ μονοπάτια του!

Καὶ ὅμως οὔτε τ' ἀγριεμένα κύματα, οὔτε οἱ καπνοὶ, οὔτε ἡ παγωνιά πού ἔπηξε τὸ αἷμα στίς φλέβες, μᾶς βασάνιζε τόσο, ὅσο ἡ λάμια πού εἶχαμε μέσα μας. Θεόστραθη, μωρέ, ἡ πεῖνα μᾶς θέριζε τὰ σωθικά! Ἦρθε ὥρα πού ἀφήσαμε κάθε δουλειὰ καὶ ρίξαμε ὅλοι τέτοια φωνή, πού τὰ θεριά τῆς θάλασσας τρόμαξαν ἀκούοντάς την. Εἶπαμε νὰ ψηλώσουμε τ' ἀμπάρια, νὰ σπάσουμε τὴν πλώρη κι ἄς ἦταν ὁ θάνατός μας. Ὁ καπετάνιος εἶδε τὴ στιγμή κι ἔβγαλε ἀπὸ τὴν κάμαρή του ἓνα κουτί γαλέτες κι ἓνα μπο-

τιλάκι ρούμι. Γαλέτα με βούτυρο και ρούμι ζαμαίκα! Θεριέψαμε. Πλάκωσε ή νύχτα θεοσκοτεινή κι άγρια. "Άγριοι και μεις τοιμαστήκαμε νά μετρηθούμε με τὸ Χάρο.

"Άξαφν' άκούω στήν πλώρη στριγγιά τή φωνή του σκοποῦ και τήν καμπάνα πού χτύπαιε διαβολομεμένα. Τήν ίδια ώρα άλλη παρόμοια φωνή κι άλλη καμπάνα άκούστηκε νά βγαίνη άπ' τὸ τρισκόταδο. "Οποιοι δέν άκουσε στή ζωή του τέτοια φωνή και τέτοια καμπάνα, χίλιες φορές καλότυχος! "Ο κίνδυνος τῆς θάλασσας δέν έχει γλώσσα φοβερώτερη άπ' αὐτή. Τήν άκούς μιά στιγμὴ και τή θυμάσαι ὡς πού νά πεθάνης. Γιατι πίσω ακολουθάει πάντα ένας χτύπος πού θυμίζει τὸ χῶμα και τὸ νεκροκρέβατο.

Και γά τος! άκούστηκε ὁ αναθεματισμένος χτύπος κι ένωισα τὸ καράδι νά σπαράξει, σάν νά τὸ πιάσανε σπασμοί. Πηδάω στήν πλώρη' ένα θεόρατο μπάρκο με τὰ παινιά του τρίγγου και τῆς άμπασογάμπιας ήταν μάσκα με μάσκα στο δικό μας. "Εκει ν' άκούς φωνές και κακό! "Ο καπετάνιος του μπάρκου έβριζε τὸ δικό μας και τὸν έλεγε τσοπάνο' ὁ δικός μας του άπαντούσε: «παπλωματᾶ!» Οί θάρδιες πιάστηκαν μαλλιά με μαλλιά. Οί ναῦτες έτρεχαν άπό πρύμη σὲ πλώρη μὴ ξέροντας τί γυρεύουν, βλαστημώντας χωρὶς νά ξέρουν γιατί. "Άλλοι γύρευαν τίς θάρκες νά ρίξουν στή θάλασσα και για θάρκες έπιαναν τίς κουπαστές. "Ο Κράπας γύριζε σάν τὸ άλογο στ' άλωνι, σέρνοντας πίσω του μιά γούμενα, θαρρώντας πῶς ήταν τὸ σεντοῦκι του. "Ο Κουτρούφης ὁ Σιφνιὸς τραβοῦσε τὰ μακριά του τὰ γένεια, πιστεύοντας πῶς τραβοῦσε τή σκότα του παπαφίγγου. "Ο Μπαρμπατρίγγας ὁ Μυκονιάτης λούφαζε πίσω άπό τὸν άργάτη λυσοδένοντας τὰ βρακιά του.

Οὔτε οί σκύλοι δέν έμειναν ήσυχοι. "Ο Καφάλης και ὁ άλλος του μπάρκου, σκαρφαλωμένοι στα παρπαπέτα, άφριζαν δαγκώνοντας ξύλα και σχοινιά κι άλυχτούσαν, λές κ' έβριζαν ὁ ένας «τσοπάνο» κι ὁ άλλος «παπλωματᾶ!» "Εβριζαν οί καπετάνιοι, φώναζαν οί ναῦτες, άλυχτούσαν τὰ σκυλιά, ή θάλασσα ρέκαζε, τὰ καράδια ανεβοκατέβαιναν και τριζοκοποῦσαν, σάν δυὸ θεριά πού πάσχουν νά γονατίσει τὸ ένα τὸ άλλο! Και ψηλά τὰ φανάρια τῆς γραμμῆς έχυναν τὸ χρωματιστὸ φῶς τους σιωπηλά.

Δέν ξέρω πῶς βρέθηκα στήν πλώρη. Σκύφτω, τί νά ιδῶ; "Ολη ή δεξιὰ μάσκα φαγωμένη και τὸ κύμα χυνότανε στ' άμπάρι κ' ένιωσα τήν κουβέρτα νά φεύγει άπό τὰ πόδια μου. Δέ χάνω καιρό, πηδάω στο μπάρκο.

— Παιδιά, εδῶ! φωνάζω.

Γιατι πήδησα στο μπάρκο; Γιατι φώναξα «παιδιά, εδῶ»; Και γῶ δέν ξέρω. Μοῦ τὸ εἶπε ὁ άγγελός μου. Στή φωνή μου πήδησαν κι οί άλλοι στο μπάρκο κι ὁ καπετάνιος στερνός. "Απάνω στήν ώρα' πέντε λεπτά άργότερα ὅλοι θά πηγαίναμε στο φοῦντο. Γιατι άπό τὸ τίναγμα ήρθε στιγμή και χωρίστηκαν τὰ καράδια. Τὸ μπαρκομπέστια στέναξε θαθιά, βούτηξε με τήν πλώρη, έγειρε στο δεξι πλευρό, ανατινάχτηκε μιά, ὡς πού άνοιξε ή θάλασσα και τὸ εκλεισε άφροκοπώντας στήν άγκαλιά της. Μά ιδὲς τί Θεοῦ συνέργεια! Τὸ μπαρκομπέστια κατεβαίνοντας συνεπήρε μαζί τὸ μαστοῦνι του μπάρκου με ὅλα τὰ σχοινιά και τοὺς φλόκους και τὰ σίδερα. Τήν ίδια στιγμή έρχεται ένα φύλλο δυνατὸ και ρίχνει κάτω και τὸ πλωριὸ κατάρτι με ὅλες του τίς σταύρωσες. "Αλάφρωσε τὸ ξύλο' άντρειεύτηκε και τινάχτηκε με τήν πλώρη ὀλόρθη. Στο ξαφνικὸ ὀρθοπλωρισμα κυλήσαμε ὅλοι στήν πρύμη σάν άσιά.

—“Αλα, παιδιά, στίς τρόμπες! φωνάζει ὁ καπετάνιος. Οἱ τρόμπες εἶναι ἡ σωτηρία μας!

Ἐημέρωσε τέλος ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα. Μὰ τί μέρα! Οὐρανὸς καὶ θάλασσα εἶχαν μιὰ θολωμάρα πού ἔσφιγγε τὴν καρδιά. Πιὸ σιχαμένη αὐγὴ δὲ θυμοῦμαι ν’ ἀπάντησα στὴ ζωὴ μου!

“Ἄξαφνα, ἐκεῖ πού τρομπάριζα, ἀκούω τὸ ναύκληρο κάτι νὰ σφυρίζη στ’ αὐτὶ τοῦ καπετάνιου. Αὐτιάζομαι· οἱ ναύτες τοῦ καραβιοῦ ἔλειπαν ὅλοι! Ἀκόμη ἔμαθα πὼς τὸ μπάρκο ἦταν Ἰταλικό. Οἱ ναύτες πῆδηξαν βέβαια στὸ καράδι μας, ὅπως ἐμεῖς στὸ δικό τους· καὶ μαζί τοὺς ρούφηξε ἡ θάλασσα. “Ἐλειπε ὅμως ἡ μεγάλη θάρρα καὶ μπορεῖ σὲ κείνη νὰ ζήτησαν τὴ σωτηρία τους. Κοιτάζω γύρω· τίποτα. Τοὺς συχώρεσα καὶ τοὺς ξέχασα. “Ἦθε ὠστόσο τὸν κόχουλα καὶ φύσηξε ὁ ναύκληρος δυὸ-τρεῖς φορές. Ἀλλὰ μονάχα ἡ φωνάρα του ἀκούστηκε βαρειά καὶ στριμμένη, σὰν ἀνάμπαιγμα πού ἔστελνε τὸ ἀσπλαχνο τὸ πέλαγο.

Κατὰ τὸ μεσημέρι ὁ ἥλιος ἔσχισε τὰ σύγνεφα καὶ ἔρριξε μιὰν ἀχτίνα του μακριά. Τὰ βουνὰ τῆς Θεοδόσιας, χιονισμένα, ἔδγαιναν σὰν κρυσταλλένια παλάτια μέσ’ ἀπὸ τὰ θολὰ νερά. Εἴμαστε κάτου ἀπὸ τὴν Κριμαία. “Ἄν ἦταν τρόπος νὰ πλησιάζαμε ἐκεῖ, θὰ εἴχαμε ἐλπίδα. Ἀλλὰ τὸ μπάρκο στὴν κατάσταση πού ὀρισκότανε ἦταν ἀκυβέρνητο. Καὶ μὴν εἶχε σκοπὸ νὰ λιγοστέψῃ ἡ χιονιά; “Ὅσο πήγαινε, Τοῦρκος γινότανε. Φύλλο στὸ φύλλο ἐρχόνταν οἱ ἀνέμοι, ἄρπαζαν τὴν παγωμένη ἄχνη στὰ φτερά τους, τὴ στριφογύριζαν σὰν κουργιαχτὸ στὰ τρίστρατα. “Ἦταν σαβραντάημερο, βλέπεις, καὶ ὅλα τὰ συντάγματα τῶν διαβόλων ἦταν πεσμένα στὸ γιαλό. Κι ὁ Βασιλιάς τους, ἀκούς, πού εἶχε θρόνο του τὴ Σαντορίνη, μέσα ἦταν καὶ κείνος καὶ ὀδηγοῦσε τὰ φοβερά φουσαῖα του στὸ χαλασμὸ τοῦ κό-

σμου. Ἡ θάλασσα ἀφροκοποῦσε ἀπ’ ἄκρη σ’ ἄκρη καὶ κυνηγοῦσαν ἕνα τὸ ἄλλο τὰ κύματα καὶ ψήλωναν καὶ δέρονταν καὶ βαρυβογοῦσαν, γκαστρωμένα τὸ χαμὸ. Δὲν πίστευες πὼς ἦταν νερὸ παρά θεριά ἀνήμερα· λύκοι καὶ λέοντες καὶ τίγρεις καὶ ὕαινες· ἀρκοῦδες ἀσπρόμαλλες, πού κοπάδια πεινασμένα ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ οὐρανοθέμελα καὶ χύνονταν στὸ ἄμοιρο καράδι μας. “Ἐνα κύμα ἐδῶ πλάκωνε μὲ τὸ στῆθος πλατύ, τρίζοντας τὰ δόντια του καὶ φοβερίζοντας, σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ δώσῃ τὸ τελειωτικὸ χτύπημα. “Ἄλλο ἐκεῖ γλιστροῦσε ταπεινὸ, σὰν τὴν τίγρη πού σέρνεται τῆς κοιλιᾶς νὰ πλακώσῃ κοιμάμενο τὸν ὀχτρό της· καθὼς ἔφτανε κοντά, ψήλωνε γιαμιᾶς, καθάλκιευε τὸ κατάστρωμα, σάρωνε ὅ,τι ἔβρισκε, ξύλα καὶ σχοινιά καὶ σίδερα, καὶ περνοῦσε ἀντίπερα γρούζοντας ἀκόμη καὶ ἀλυχτώντας πεισιμωμένα γιατί δὲ μπόρεσε νὰ κάμῃ περισσότερο κακό. “Ἄλλο ἐρχόταν ἀπὸ μακριὰ ψηλὸ καὶ φουσκωμένο, ἀνεμοκυκλοπόδης πολεμιστῆς μὲ φαρμακερὲς σαγίτες, ἀνυπόμονος νὰ κάμῃ καὶ νὰ δείξῃ. “Ἔσκαε ὅμως πρὶν νὰ φτάσῃ στὸ σκοπὸ του καὶ μανιασμένο ἔστελνε τοὺς ἀφροὺς καταπάνω μας. Καὶ ἄλλα μύρια σπρώχονταν ὀλόγυρα βιαστικά ποῖδ’ νὰ χτυπήσῃ πρῶτο, ποῖδ’ νὰ δώσῃ τὴ δυνατότερη πληγὴ, διαλέγοντας τὸ μέρος πού θὰ σκαλώσουν ἀπάνω, σὰν ἀσκέρι ἄγριο πολιορκητῶν γύρω σὲ ἄπαρτο κάστρο. “Ἐνα ἐδῶ λάγγευε καὶ ἄρπαζε μὲ ἀφρισμένα δόντια τὴν κουπαστή, ἄλλο ἐκεῖ μὲ τὸ παῖξιμο τῆς οὐρᾶς του ἔκανε τρίμματα τὴ σκάλα· ἄλλο μὲ μύτη φοβερὴ σούβλιζε τὰ παραπέτα καὶ ἄλλο ἔπιανε ἀπὸ τὴν πρύμνη καὶ τάραζε σύζυλο τὸ πλεούμενο, σὰν κουρέλι. Καὶ ἄλλα, κοπάδι ὀλάκερο, γλιστροῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν καρίνα καὶ γιαμιᾶς πηδοῦσαν ὀρθά, πάσχοντας νὰ τὸ ἀναποδογυρίσουν. Καὶ κείνο τὸ δόλιο ἔγερνε ἀποδῶ, διπλάρωνε ἀποκεί, βου-

τοῦσε με τὴν πρῦμη, σηκωνόταν με τὴν πλώρη, δερνόταν καὶ βογγοῦσε ἀργὰ καὶ πονετικά, σὰν αἰσθαντικό πρᾶμα. Ἦρθε στιγμὴ πού τὸ συμπόνεσα. Ἐέχασα τὸ δικό μου κίνδυνο καὶ γύρισα σὲ κείνο τὴν ἔννοια μου, μὴ μπορώντας νὰ φαντασθῶ τί τάχα τοὺς ἔφταιξε καὶ ἦταν τόσο ἐναντία του τὰ κύματα.

Τὸ μάρκο εἶχε δυὸ τρόμπες· μιὰ στὴν πρῦμη καὶ μιὰ στὴν πλώρη. Γιὰ νὰ κινηθοῦν, ἤθελαν ἀπὸ τρεῖς ἀνθρώπους καθεμιὰ. Στὴν ἀρχὴ δὲν ἄφηναν τὸν καπετάνιο νὰ καταπιαστῆ με τὶς τρόμπες. Μὰ ἔπειτα ἔγινε· πήγαινε πότε στὴ μιὰ, πότε στὴν ἄλλη κι ἔτσι ἔδβαινε ὁ ναύτης κι ἔπαιρνε λίγη ἀνάσα. Ἀπὸ τὴν ὥρα πού τρακάρουμε ὡς τὴν αὐγὴ δουλέψαμε καλά. Ἄν δὲ λιγότεφε τὸ νερό, δὲ μπόρεσε ὁμως νὰ μᾶς κεφαλῶση.

Δὲν ξέρω γιατί ἡ νύχτα ἀγριεύει τόσο τὸν ἀνθρωπο. Θηρίο γίνεται· χωρὶς νὰ θέλῃ ἀφρίζει· χωρὶς νὰ σκεφτῆ δίνει σῶμα στὸν κίνδυνο. Τὸν φαντάζεται ἀνθρωπο, δράκο καὶ γυρεὺε νὰ μετρηθῆ μαζί του. Νομίζει πὼς τὸν ἔχει ἔμπρός του· πὼς τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὴ μέση καὶ τὸν βροντᾶ χάμου. Τὸν βρίζει· καὶ βλέπει τὴ θρισιὰ νὰ τοῦ κάθεται μολόπετρα στὴν ψυχὴ. Τὸν φτεῖ· καὶ βλέπει τὸ ρόχαλό του κακὴ παρασαρκίδα στὸ πρόσωπο. Δίνει γροθιά στὴ γροθιά, κλωτσιὰ στὴν κλωτσιὰ, δάγκωμα στὸ δάγκωμα. Παλαίβει με τὰ χέρια, με τὰ πόδια, με τὰ γόνατα, με τὸ κεφάλι, με τὰ δόντια, με τὰ νύχια. Γύρω στὸ σῶμα του νιώθει νὰ φυτρώνουν τόσες δυνάμεις, πού ἀπορεῖ πὼς δὲν τὶς ἤξερε πρὶν. Τὸν σπρώχνει ἀποδῶ, ἀποκεῖ τὸν ξεσχίζει, ἀλλοῦ τὸν στραγγαλίζει. Αἰσθάνεται νὰ τὸν περιχύνῃ τὸ αἷμα του, τὰ κοφίδια νὰ κρέμονται στὰ δάχτυλά του σπαρταριστὰ καὶ κείνος ὄλο φυσᾶ κι ὄλο θυμώνει καὶ ἀντρεϊεύεται.

Σὲ τέτοια θέση τώρα ἤμουν καὶ γῶ. Ὁλη νύχτα πά-

λαιθα με τὶς τρόμπες καὶ οὔτε κόπο κατάλαβα, οὔτε κρῦο, οὔτε νύστα, οὔτε τίποτα. Πείσμα μόνο φοβερό. Πατοῦσα τὴν τρόμπα καὶ νόμιζα πὼς ἔδβαινε ἀμπουλας τὸ νερό. Μόλις ὁμως πλάκωσε ἡ μέρα, κόπηκαν τὰ ἦπατά μου. Ὁ καπετάν Πήλιουρης, πού λένε οἱ Κρανιδιώτες πὼς δγγήκε ἀπὸ τὸν τάφο καὶ γυρίζει στὸν κόσμο, δὲν ἔχει ποτὲ τὴ δική μας κατάντια. Φουσκῶσαμε καὶ μαυρίσαμε πού δὲν γνώριζε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο! Τὰ μαλλιά μας, τὰ μουστάκια, τὰ γένεια σκλήρυναν σὰν ἀγκάθια. Τὰ μάτια, χωμένα στὰ πυκνὰ ματόφρυδα, ἔχασκαν σὰν ἄσπρα σαλιγκάρια. Ὅσο γιὰ τὸ μάρκο, τὸ μισὸ ἀπόμεινε. Οὔτε παραπέτα, οὔτε κουπαστές, οὔτε ξάρτια, οὔτε πανιὰ ἀκέρια. Καὶ τὸ ἀνοιγμα κάτω ἀπὸ τὸ ὄκιο ἔχασκε πάντα νὰ καταπιῆ τὰ πέλαγα. Πρῶτος ὁ Δημήτρης ὁ Σκοπελίτης, ὁ ἀξιώτερος καὶ πιὸ χειροδύναμος τῆς συντροφιάς, δίνει ἓνα φάσκελο τῆς τρόμπας καὶ ξαπλώνεται τ' ἀνάσκελα στὴν κουβέρτα.

— Μωρὲ σκυλί! τοῦ φωνάζει ὁ καπετάν Μπισσιάνης, τί κάνεις;

— Δὲν μπορῶ πιὰ.

— Μωρὲ, θὰ χαθοῦμε! ἐδῶ ἔχουμε τσ' ἐλπίδες μας.

— Ἄς χαθοῦμε! ἔτσι κι ἔτσι θὰ μᾶς φάῃ πού θὰ μᾶς φάῃ τὸ κύμα· κάλλιο μιὰ ὄρ' ἀρχήτερα. Λύθηκα...

Ἀλήθεια· ὄλοι εἴμαστε λυμένοι. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν· τὰ δάχτυλά μου, ὅπως ἦταν κλεισμένα στὸ σίδερο, ἔτσι ἔμειναν· οὔτε ν' ἀνοίξουν, οὔτε νὰ κλείσουν περισσότερο μποροῦσαν. Εἶχα ἓναν πόνο στὰ νεφρά· καθὼς ἔσκυφτα νὰ πατήσω τὴν τρόμπα, ἤθελα ἄλλον νὰ με τραβᾶ ἀπὸ πίσω γιὰ νὰ σηκωθῶ. Ἐτοιμος ἤμουν καὶ γῶ νὰ τὴν παρρήσω. Ἀλλὰ στὴν ὥρα ἀκούω τὸ ναύκληρο νὰ φωνάζει ἀπὸ τὴν πλώρη:

— Πανί, παιδιά! Ένα πανί!

— Ένα πανί! φωνάζω χωρίς να ιδώ τίποτα.

Είδαμε τέλος μακριά ένα μικρό χαμηλό πανάκι που άρμένιζε το μαίστρο. Με μιάς ζωντάνεφα. "Όχι έχω όλοι μας. Κι ό Σκοπελίτης ακόμα πήδηξε και ρίχτηκε στην τρόμπα, που έκαμε να τρίξουν όλα της τὰ χάρβαλα. Δέ-
νουμε άμέσως τή σημαία κόμπο στο χαϊμαλί ψηλά κι άρ-
χιζουμε να φωνάζουμε, να φυσάμε τον κόχυλα και να κι-
νοουμε τις σκούφιες μας. Μόλις σαν χελιδονάκι που σιγο-
πετὰ προμηνώντας τήν άνοιξη, φαινόταν το καράβι ασώ-
ματο μακριά. Και όμως πίστεφα πως μιάς είδε, πως άκου-
σε τις φωνές, γνώρσε τον κίνδυνο κι έρχόταν βόλι κατα-
πάνω μας. Ήρθε μάλιστα στιγμή που αφήσαμε τις τρόμ-
πες κι έτρεξε καθένας στην πλώρη για να έβρη τίποτα
να πάρη μαζί του.

— Μωρέ παιδιά, δουλιάζουμε! άκούω άξαφνα τή φωνή
του καπετάνιου.

Πηδάω έξω. Για πέντε λεφτά το νερό μιάς κεφάλωσε.
Ριχτήκαμε πάλι ν' άρχίσουμε τον άγωνα. Άλλά τώρα δέ
μιάς φαινόταν θαρύς. Το καράβι όλο και πλάκωνε. Σε λι-
γάκι φάνηκε ολάκερο το σκαφίδι. Άλλά δέν ξέρω γιατί,
στοίχειωσε ή άπελπισία στην ψυχή μου, και δούλευα ά-
κόμη τήν τρόμπα.

— Ρέ Καληώρα, δέν παρατὰς πια τήν έρμη! γυρίζει
και μου λέει ό καπετάνιος: να το, πλάκωσε: τί παιδεύεσαι
άδικα;

— Δέν πειράζει.

Δέν ήθελα να ξεστομίσω τήν ύποψία, γιατί θα μ' έ-
παιρναν για παλαβό. Το μπάρκο πλησίαζε: διάβαζα μάλι-
στα και τ' όνομά του στις κουλούρες: το έλεγαν «Σωτήρα».

— Ά! ά! ά!... έβαλαν όλοι χαρούμενες φωνές.

Άπό κείνους ούτε κινήθηκε, ούτε φώναξε κανείς. Εί-
δα καλά τον τιμονιέρη στο τιμόνι, τον καπετάνιο όρθο στην
πρύμη: το ναύκληρο και πεντέξη ναύτες με τις σκότες στα
χέρια. Όλοι έστεκαν και μιάς κοίταζαν, μα ούτε σχοινιά
τοίμαζαν ούτε τίποτα. Μόνον ό σκύλος τους, ένας σκύλος
μαλλιαρός, κατάμαυρος, με κεφάλι δλοστρόγγυλο σαν
μπόμπα κανονιού, μιάς έστελγε το άγριό του άλύχτημα.

— Τους άτιμους! ψιθύρισα.

— Για ποιους λές; με ρώτησε ό καπετάνιος.

— Για τους σκύλους.

Και ρίχτηκα πάλι με τὰ δυνατά μου στην τρόμπα.

— Όρεξη που τήν έχει ό Καληώρας, είπε ό καπετάνιος
γελώντας. Θαρρείς και θέλει να τήν ξαραθυμίση.

Όστόσο το μπάρκο ήρθε μιά βόλτα κι έπεσε δίπλα
μας, δεκαπέντε όργυές μακριά. Μα έλέπω άξαφνα τον κα-
πετάνιο να γυρίζει στον τιμονιέρη. Μιά τιμονιά και το
παίρνει σταβέντο. Βάνουμε τις φωνές:

— Μωρ' άδέρφια, πνιγόμαστε! Ποϋ μιάς αφήνετε; Σω-
τηρία!... Άδέρφια, πνιγόμαστε!... Σωτηρία!...

Άκούστηκε κάποια φωνή και πάφαμε βουλώνοντας ό
ένας του άλλου το στόμα. Και μέσα στο ρέκασμα του κυ-
μάτου και το άνεμοφύσημα, άκούστηκε χαρόσταλο άνάμ-
παιγμα ή φωνή:

— Στην άλλη ζωή!... στην άλλη ζωή!...

Δέν το πίστευαν τ' αυτιά μου! Είπα πως ό καπετά-
νιος ήθελε να παίξη με τή θέση μας και άρχισα να πει-
σιμώνω περισσότερο για τὰ άνοστα χωρατά παρά για τή
σκληρή του πράξη. Ό «Σωτήρας» όμως πάντα μάκραινε.
Βάνουμε πάλι τις άγριες φωνές:

— Μωρ' άδέρφια, πνιγόμαστε! Ποϋ μιάς αφήνετε; Σω-
τηρία! Πνιγόμαστε, σωτηρία!...

Βουλώσαμε πάλι τὸ στόμα· κρατήσαμε τὴν ἀνάσα μας. Καὶ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ μπάρκο, συντροφιασμένη μὲ τὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τὸ ἀνεμοβόγγημα, πιὸ δυνατὴ καὶ ἀναμπαίχτρα, ξαναδευτέρωσε:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Ἔμεινε ὅπου βρέθηκε καθένας γιὰ πολλὴ ὥρα. Ἄξαφνα, σκορπίσαμε τρελλοί, σκαλώσαμε στὰ κατάρτια καὶ μονόγνωμοι ἀρχίσαμε νὰ φασκελώνουμε καὶ νὰ φωνάζουμε:

— Τῆς μάννας σου τὸ κέρατο!... Χάννε μοῦνε!... χάννε μοῦνε!...

Ὅταν ἄφησα τὸ κατάρτι, τὸ μπάρκο ἔμοιαζε μὲ νυχτερίδα. Κάπου ἀρχισαν νὰ ξανοίγουν τὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ; ἀργὰ ὅμως, σὰν νὰ πάλαιθιν συνατοὶ τους οἱ καιροί. Ἐγερνε νὰ βασιλέψη ὁ ἥλιος καὶ τὸ κῦμα, καθὼς ἔσκαζε ψηλά, σπιθοβολοῦσε πολύχρωμο καὶ βροντερό, σὰν νὰ κυλοῦσε συντρίμια ἀπὸ λόγχες καὶ γυμνά σπαθιά, δίκοπους μπαλντάδες καὶ μαχαίρια καὶ κράνη χάλκινα, σπρώχνοντας νὰ τὰ ρίξῃ πέρα στὴν ἀκρογιαλιά, μαζὶ μὲ τὰ γυμνά κορμιά. Καὶ μέσα στὴν ὑγρὴ ἄχνη, ποὺ ἀνεμόφτερη ἔτρεχε κατὰ τὸ νοτιά, τὸ Τόξο ἔλαμπε ὑφασμένο ἀπὸ νεράιδας χέρι ἀπάνω σὲ ἀεροκάμωτο διασίδι. Μὰ τί κατάρτα ποὺ τὴν πήραμε καὶ μείς! Τὸ θεόσταλτο σημάδι, ποὺ προλέγει πάντα τὴν καλοσύνη τοῦ καιροῦ στοὺς ναυτικούς, γράφτην καὶ νὰ προλέγῃ θαλασσοταραχὲς καὶ ἀγριοκαίρια:

*Εἶδες Τόξο τὴν αὐγή;
καλοσύνη τὸ βραδύ!*

*Εἶδες Τόξο τὸ βραδύ;
κακοσύνη τὴν αὐγή!*

Ἄρχισα νὰ πιστεύω πὼς ξεγραφήκαμε ἀπὸ τοῦ κόσμου τὸ διβλίο· πὼς οἱ ἄνθρωποι τράβηξαν χέρι μὴ συνεπάρη καὶ κείνους τοῦ Θεοῦ ἢ κατάρτα. Καὶ ἄλλοι ἂν μᾶς ἀπαντήσουν, ἔλεγα, ἔτσι θὰ μᾶς φερθοῦν. Ὅμως ἀπὸ τίς πολλὲς φωνὲς τοῦ καπετάνιου, ποὺ δὲν ἔχανε τὸ θάρρος του, πιάσαμε πάλι τίς τρόμπες. Τρομπάραμε καμμιά ὥρα· ἔπειτα ἕνας-ἕνας τίς ἀφήσαμε. Πλάκωσε ὡστόσο ἡ νύχτα. Καὶ τί νύχτα! Κόλαση σωστή. Οὔτε ἄστρο στὸν οὐρανό, οὔτε φανὸς στὴ θάλασσα! Εἶπε μιὰ στιγμή νὰ φουσήξῃ ποντογάρμπι· ἀλλὰ πάλι τὸ γύρισε γεγοτραμουτάννα. Χιόνι ἀρχισε νὰ μᾶς σκεπάζῃ· θυμήθηκε, βλέπεις, ὁ οὐρανὸς πὼς χρειάζομαστε σάβανο! Νέκρα ἔπεσε στὸ καράβι καὶ νόμιζες πὼς ἦταν παντέρημο στὰ κύματα. Μόνο στὴν πλώρη ἀγουριόταν τὸ σκυλί καὶ ἡ τρόμπα στὴν πρῶμη ἔδραζε ἀργὰ καὶ ρυθμικὰ τὸ θρηνητικὸ τῆς σκούζιμο, κάτω ἀπὸ τοῦ καπετάνιου τὰ χέρια.

— Μωρὲ ναῦτες ποὺ τοὺς διάλεξα! μουρμούριζε· ἕνας κι ἕνας! Νὰ χαθοῦν, δὲν βρίσκονται σ' ὅλη τὴ γῆ!... Ἄμ' δὲν πᾶτε, καυμένοι μου, νὰ φορέσετε φουστάνια!

— Μὰ τί θές νὰ κάνουμε; τοῦ λέει ὁ Κράπας.

— Τί νὰ κάνετε; νὰ παλαίψετε, μωρὲ· νὰ παλαίψετε! Σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια ὁ Χάρος; πιάσ' τον ἀπὸ τὸ λαιμό... Θὰ σὲ πάρη — νὰ σὲ πάρη παλληκαρίσια. Ὅχι νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθῆς!

— Μὰ δὲ βλέπεις ποὺ χάσκει τὸ κῦμα νὰ μᾶς καταπιῇ!

— Ὡς ποὺ νὰ μὲ καταπιῇ κείνο, τὸ ρουφᾶω γώ!...

Ὁ καπετάν Μπισμάνης γύρευε νὰ μᾶς κεντήσῃ τὸ φιλότιμο. Ἄλλὰ ποιοὺς μποροῦσε νὰ κινήθῃ; Τὸ χιόνι πλά-

κωγε μία πήχη στο κατάστρωμα. Στα σχοινιά, στα κατάρτια, στα σίδερα, στα κουρέλια των πανιών άπλωνόταν κι άσπρογάλιαζε σαν κουλουριασμένα φίδια. Άπο στιγμή σέ στιγμή έρχόταν τὸ κύμα και μου έδερνε τὸ πρόσωπο. Μά δὲν εἶχα δύναμη νὰ σηκωθῶ. Άρχισε νὰ μὲ πιάνη άποκαρωμάρα και κει πὸ ἤμουν άκόμη ζωντανὸς νόμιζα πὼς ἤμουν κουφάρι, πὼς μὲ κυλοῦσαν τὰ κύματα. "Έλεγα πὼς ἤμουν πρισμένος ταβούλι· πὼς τὸ κεφάλι μου ἦταν ὁμοιο μ' ἕνα ρουμοδάρελο· πὼς τὰ πόδια μου ζύγιζαν καθέ- να άπο πεντακόσια καντάρια! "Άξαφνα, λέει, τὰ θεριά τῆς θάλασσας, τὰ σκυλόψαρα και οἱ φάλαινες, οἱ ξιφιοι και τὰ δελφίνια τριγύρισαν λαίμαργα τὸ κουφάρι μου και πιά- σανε διαβολικὸν καθγᾶ μὲ τὰ ἔρνια τ' οὐρανοῦ γιὰ τὰ κο- φίδια μου. "Έγὼ τὰ κοίταζα και γελοῦσα σκαστὰ και τρανταχτὰ γέλια, βλέποντας νὰ λαχταροῦν τ' άρρωστημέ- να κρέατά μου. Κι έπειτα, λέει, τὸ κεφάλι μου άργοκυ- λώντας, πάντα μαῦρο και παρόμοιο μ' ἕνα ρουμοδάρελο, βρέθηκε στὸ λιμάνι τῆς "Υδρας. "Ήταν άνήμερα Λαμπρῆ και ἡ χώρα έλαμπε άτάσπρη, σαν μαρμαρόχτιστη, και μο- σχοβολοῦσε σαν εκκλησιά. Τρομπόνια βρογτοῦσαν και βα- ροῦσαν παιγνίδια και έπαιζε ρουμπίνι στὸ ποτῆρι τὸ κρασί και έλαμπαν στὰ χέρια κατακόκκινα τ' άβγά και έτρεμε τὸ «Χριστὸς άνέστη» σὲ κοραλλένια χεῖλη. Τὸ κεφάλι μου, άργοκυλώντας μέσ' άπο τὰ σημαιοστόλιστα πλεούμενα, ἤρ- θε και άραξε στήν άκρογιαλιά και βγῆκαν οἱ νιὲς περδικο- στῆθες, μὲ τὰ κίτρινα φακιόλια και τὰ λαμπρὰ γκόλφια τους, ἤρθαν τὰ λεβεντόπαιδα μὲ τὰ τσόχινα βρακιά και τὰ πλατεϊὰ ζωνάρια τους, μὲ κοίταζαν και έλεγαν μ' άπορία: Τίνος εἶναι τοῦτο τὸ κεφάλι; "Ήρθαν μαζὶ οἱ φίλοι και συγγενεῖς, μ' έβλεπαν και κείνοι, ρωτοῦσαν και έλεγαν: Τάχα τίνος εἶναι τοῦτο τὸ κεφάλι; "Έγὼ τοὺς άκουα και

στενοχωριόμου πὸ δὲ μὲ γνώριζαν, και ἤθελα νὰ τοὺς φωνάξω: —Δικό μου εἶναι, τοῦ Καληώρα, τοῦ βλάμη σας· και πὼς δὲν τὸ γνωρίζετε; "Έμένα μὲ γνωρίζουν οἱ στρά- τες και τὰ διάβατα, μὲ τρέμουν τὰ θαγένια και τὰ καπη- λειά. "Ο Μπαταριάς, σαν άρχίσω τοὺς σκοπούς μου, σπάει τὶς κόρδες τοῦ λαγούτου του και ὁ Σουλειμάνης άπαραιτεῖ τὸ νάι του στῆ φωνή μου. "Έγὼ, αν σηκώσω μάτι στὰ ψηλά τὰ παραθύρια, άρνιέται κάθε γυναῖκα τὸν άντρα της· και αν σύρω τὸ χέρι στῆ μέση μου, τὸ αἷμα κατουρεῖ κάθε μάγγας γέννα. "Έγὼ ψάρεφα πρῶτος τὸ μελάτι στοὺς θυθοὺς τῆς Μπαρμπαραῖας και ξερίζωσα τὸ στοιχειωμένο γιούσουρι μ' ἕνα μου τίναγμα. Οἱ Καλυμνιώτες εἶδαν τὸ δούτημά μου και θάμασαν. Μ' εἶδε τὸ σκυλόψαρο —μο- θόρικο ψάρι! — και ἤρθε μπρὸς στὸ γυαλί τῆς περικεφα- λαίας μου, θέλοντας νὰ γνωρίση τὸ νέο θεριὸ πὸ συνεμπῆ- κε στὰ νερά του. Μὲ εἶδαν οἱ "Αραπάδες τῆς Βεγγάζης και μὲ τίμησαν ὡς βασίλειά· μοῦ άφησαν ελεύθερο τὸ πη- γάδι πὸ θὰ πίνω νερὸ και τὸ κοπάδι πὸ θὰ τρώγω τὸ κρέας. "Έμένα μ' έμαθαν άπο μικρὸ παιδί ὄλ' οἱ άνέμοι, άπο λεβάντε σὲ πονέντε και άπο βοριά σὲ δστρια· και συν- τρόφεψαν τὸ νυχτοπερπάτημά μου ὄλα τ' άστέρια τ' οὐ- ρανοῦ. "Έγὼ εἶμαι ὁ Καληώρας ὁ βλάμης σας πὸ μὲ γνω- ρίζουν τὰ πόρτα τῆς Μαύρης Θάλασσας και τῆς "Ασπρης τὰ λιμάνια, πέρα και πέρα, και πὼς εἴσεῖς δὲν μὲ γνω- ρίζετε;

Αὐτὰ και ἄλλα ἤθελα νὰ τοὺς εἰπῶ· μὰ δὲ μποροῦσα νὰ βγάλω λέξη άπο τὸ στόμα μου. "Ὡς πὸ μ' άπραξαν τὰ παλληκάρια και οἱ λυγερὲς και βγῆκαν πέρα στὸ Βλη- χὸ νὰ παίξουν κλωτσοσκοῦφι. "Έδῶ μ' έρριχναν, εκεί μὲ πετοῦσαν ὄλημερίς. Γελοῦσαν οἱ λυγερὲς δυνατὰ και στὸ γέλιο τους μάντευα τῆς καρδιάς τῆ λαχτάρρα. Τραγουδοῦ-

σαν τὰ παλληκάρια κι ἔλεγαν μὲ τὸ τραγοῦδι καὶ μὲ τὸ παίξιμο τῶν ματιῶν τὸν πόθο καὶ τὸν καὺμὸ τους. Καὶ γὰρ πού ἔβλεπα ἐκεῖνο τὸ γοργοπαίξιμο, πού ἄκουα ἐκεῖνα τ' ἀσημένια γέλια, σὲ Κόλαση ἤμουν ἀπ' τὴ ζήλεια, γιατί δὲν ἤμουν σὲ κείνη τὴν Παράδεισο!

Τὸ θάσανό μου θάσταξε, λέει, ὡς τὸ ἡλιοβασιλεμα. Καὶ τότε ὅλοι μαζί ἔφεραν τὸ κεφάλι μου καὶ τὸ ἔθαψαν πίσω ἀπὸ τῆς Παπαντῆς τὸ Ἅγιο Βῆμα· καὶ θάφτοντας τραγουδοῦσαν καὶ μοῦ ἔλεγαν:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Μέσα στὸ καταχώνιασμα ἀκούω μιὰ φωνὴ νὰ μοῦ φέρνῃ τὸ ἀέρι:

— Ἐ, ἀπὸ τὸ μπάρκο!... ἔ!...

Τόσο ἤμουν ἀπελπισμένος, πού δὲν ἤθελα νὰ πιστέψω τὰ ἴδια μου τ' αὐτιά. Καὶ ὅταν πάλι δυνατώτερη καὶ πιὸ κοντὰ ξαναδευτέρωσε, εἶπα πὼς ἦταν κάποιος ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου πού ἀγγελοκρούσαν. Μά, δόξα νᾶχη ὁ Θεός, δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου· ἦταν ἀπὸ τὴ γολέτα πού μᾶς ἔσωσε.

Ὅλοι σωθήκαμε, ἕνας ἀπόμεινε, ὁ σκύλος μας. Κανέ-να δὲν ἄφηγε νὰ τὸν ζυγώσῃ. Τοῦ καπετάνιου, πού τόλμησε νὰ τὸν πιᾶσῃ, τοῦ ἔκαμε κουρέλια τὸ μουςαμᾶ. Καὶ τὰ χαράματα πού βολταζάροντας νὰ θροῦμε τὸν καιρὸ περάσαμε πάλι ἀπὸ κεῖ, εἶδα τὸ μπάρκο νὰ κατεβαίῃ στὰ νερά ἤσυχο, σὰν καλόγνωμη ψυχὴ πού ἔκαμε στὸν κόσμον τὴν ἀποστολὴ της· καὶ ἄκουσα γιὰ ὕστερη φορὰ τὴ φωνὴ τοῦ σκύλου, νὰ γαργαρίζῃ καὶ νὰ σβήνῃ μέσα στὸ ρέκασμα τοῦ κυμάτου καὶ τοῦ ἀνέμου τὸ βόγγο, σὰ νὰ μᾶς ἔλεγε κείνος μὲ παράπονο:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Δὲν ξέρω πόσον καιρὸ κοιμήθηκα μέσα στὴ γολέτα. Μόλις πατήσαμε κεῖ, μᾶς ἐγδυσαν οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ ρούχα, πού ἔθβαιναν μαζί μὲ τὸ πετσί, μᾶς πότισαν τσαΐ μὲ τὸ ροῦμι καὶ μᾶς ξάπλωσαν στὰ ζεστά κρεβατοστρώσια. Ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια, εἶμαστε μπρὸς στὰ Μπουγάζια. Ὁ οὐρανὸς χρυσογάλανος καὶ ἡ θάλασσα στρωτὸ κρυστάλλι. Οἱ μύριες τῆς γλώσσης φιλοῦσαν ἀπαλὰ τίς στεριές. Ἄνατολὴ καὶ Ρούμελη, κάτασπρες ἀπὸ τὸ χιόνι, ἀστραποβολοῦσαν στὸ λιοπύρι καὶ καθρεφτίζονταν στὰ νερά. Ψαρόβαρκες μὲ τᾶσπρα καὶ τὰ κόκκινα πανάκια τοὺς ἀρμένιζαν στὶς ἀκρογιαλιές, σὰν θαλασσοπούλια πού σκύφτουν νὰ παιγνιδίσουν μὲ τὸ κύμα. Καράβια κάθε λογίς κατέβαιναν θαρροφορτωμένα· ἀνέβαιναν ἄλλα ἀδειανά ἀπὸ τὰ Μπουγάζια. Ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας πετοῦσαν σύγγεφα πουλιὰ.

Γύρω στὰ κάστρα ἀνέμιζαν οἱ κόκκινες σημαῖες καὶ ἀστραφτε τῶν καγониῶν τὸ ἀτσάλι, ἠχολογοῦσαν οἱ σάλπιγγες καὶ κοκκίνιζαν δασοφυτρωμένες παπαροῦνες τὰ φέσια. Ὅλα φαίνονταν πασίχαρα καὶ γελαστά. Ἐπεσα στὰ γόνατα καὶ μὲ πῆραν τὰ δάκρυα. Ἄχ ναί, τ' ἀδέρφι· δὲ φαίνεται τόσο ὁμορφος ὁ κόσμος στὸν ἄνθρωπο παρὰ ὅταν κινδυνέψῃ νὰ τὸν χάσῃ!

Ἡ γολέτα ἦταν Γαλαξειδιώτικη, τοῦ καπετάν Καρέλη. Ἐρχόταν ἀπὸ τὸν Σουλινᾶ φορτωμένη σιτάρι γιὰ τὴν Πάτρα. Ἦταν ὅμως χολέρα στὸν Ποταμὸ καὶ θὰ πήγαινε πρῶτα νὰ κἀνῃ καραντίνα στὶς Δῆλες. Ὁ καπετάν Καρέλης μᾶς ρώτησε, ἀν ἤθελε κανεὶς νὰ βγῆ στὴν Πόλη· μὰ ὅλοι μονόγνωμοι ζητήσαμε νὰ μᾶς πάρῃ στὴν Ἑλλάδα. Δὲν ξέρω γιατί, ὅταν κανεὶς κινδυνέψῃ, πιθυμᾶει τόσο τὴν πατρίδα καὶ τοὺς συγγενεὶς του. Πολλὲς φορὲς μοῦ ἔτυχε νὰ κινδυνέψω στὴ θάλασσα. Μία φορὰ πῆγα νὰ φοφήσω ἀπὸ πλευρίτη στὸ Γερμανικὸ νοσοκομεῖο τῆς Πόλης. Ἄλ-

λη μία φορά στην καραντίνα της Σινώπης έκαμα δυο μήνες από χολέρα. Στο Ταϊγάνι ένα χειμώνα έπεσα από το κατάρτι κατακέφαλα κι έκαμα έφτά μήνες στο στρώμα. Μά πάντα, μόλις ξπαιρνα την καλύτερη, μονοφύσημα τραβούσα για την πατρίδα. Και, στη θάλασσα που άρμενίζω, γλυκύτερες ώρες από κείνες δέ γνώρισε ακόμα ή ψυχή μου. Μετά δάκρυα στά μάτια έτρεχα κι άγκάλιαζα όχι μονάχα τους συγγενείς μά και κάθε συντοπίτη μου. Όλοι φαίνονταν άγγελιοι στά μάτια μου. Και οι πέτρες άκόμη πίστευα πώς με χαιρετούσαν και μου έλεγαν: Καλώς ώρισες! Καλώς ώρισες!

Οι άλλοι βέβαια είχαν περισσότερο δίκιο να ζητήσουν την πατρίδα. Καθένας είχε τους γονέους του, τους συγγενείς, τους φίλους του. Έγώ τίποτα δέν περίμενα. Από μικρός όρφανεψα κι από μικρός ξενητεύθηκα μετά κάρβια. Πεντέξη μήνες πριν, με κατάφεραν κι άρρεθωνιάστηκα με μία φτωχούλα. Δέν τή συλλογιζόμουν όμως παρά σάν έβλεπα τόν άρρεθώνα στο δάχτυλό μου. Μά τώρα, από τή στιγμή που δρέθηκα στη γολέτα, εκείνη πρώτη έλαμψε μπρός μου, με τή φτωχή της φορεσιά, δακρυσμένη να δέρεται άπάνω στο εύκαιρο μνημα μου. Δέν ξέρω γιατί άνάτειλε στο νοῦ μου άξαφνα πώς ή τύχη εκείνης ήταν να σωθῶ πώς ο Θεός θέλησε να μη μαραθοῦν παράωρα τά νιάτα της, να μη μαυρίση ή καρδούλα της, πριν άνοιξη σάν τριαντάφυλλο στοῦ γάμου τή δροσιά: να μη γίνη χήρα πριν νύφη γίνη ή όρφανούλα! Και ή άγάπη σέ μία ώρα φύτρωσε μέσα μου και ρίζιασε σάν τόν κισσό, που πιάνει κάθε κούφωμα και κάθε χαραμάδα, και πρασινίζει και άνθιστολίζει τους τοίχους του έρμόσπιτου! Τήν είχα μπρός μου και όμορφές της έδρισκα: γελοῦσε κι οι άγριοι κάμποι άνθιζαν και πεντοβολούσαν. Δέν έβλεπα τήν ώρα να φτάσω

στην Έλλάδα. Έστειλα γράμμα της θειάς της από τήν Πόλη και της έλεγα να τομιασθοῦν για τό γάμο και πλακώνω. Το σπιτάκι μου, που σφάλησε άφότου πέθαναν τά γονικά μου και σκούριασαν οι κλειδωνιές, χορτάριασαν οι πόρτες κι έπνιξε ή άγριαγκαθιά και τό μαμουδι τήν αυλή του, θά τό στολίση, έλεγα, εκείνη σά νεράιδα: θά φυτέψη μηλιά στην πόρτα και κλήμα στην αυλή: θά κρεμάση μοσχομύριστ' άφροκῦδωνα πάνω άπ' τό κρεδάτι και ρόιδα πολύκλωνα ψηλά στο πατερό!

Οι σύντροφοί μου άρχισαν να διηγῶνται τόν κίνδυνό μας με περιφρόνηση και να παιζογελά ο ένας τόν άλλο για τό φόβο του. Έπλαθε καθένας οτι του κατέβαινε και παρυσίαζε τόν εαυτό του για ήρωα. Σε μένα μάλιστα, που ήμουν σάν αφαιρεμένος, ρίχτηκαν ολοι και με πείραζαν στά γερά. Ο καπετάν Μπισμάνης, δέν ήταν ώρα να φανῶ μπρός του και να μη μου φωνάξη γελώντας:

— Έ, Καληώρα: δέν πās λίγο να δουλέψης τήν τρόμπα;

Τέλος κατεθήκαμε στις Δήλες. Ο Θεός να τό κάμη λιμάνι! Όσο τόν έχει στο σορόκο, καλά: άμα όμως τόν πάρη τραμουντάνα και κατεδάση ο Τσικνιάς, οῦδὲ βάρκα δέ μένει μέσα. Γυρεύαμε τόπο ν' άράξουμε: που ν' άράξουμε; Έβδομηντα κοιμάτια καράδια, μικρά-μεγάλα, ήταν εκεί χωριστά πεντέξη βαπόρια. Από τά κατάρτια και τά σχοινιά πίστεφα πώς έμπαινα σε πυκνοντυμένο δάσος χειμῶνα καιρό. Όσοσο ήρθε ο πιλότος και μάς άραξε κατά τά Κοκκινάδια. Δέν άράξαμε άκόμη και δλέπω τόν καπετάν Μπισμάνη κατακόκκινο, ξεσκούφωτο, άναμαλλιασμένο να τρέχη στην πλώρη, να καθαλάη τό μπαστοῦνι, ν' άρπάξη τόν έξω φλόκο και χτυπώντας τό στήθος του να βρίζη και να καταριέται και να θεωρίχνη. Κοιτάζω καλά: τό καταραμένο μάρκο έστεκε δίπλα μας!

θῆ. Ἐκεῖνο πού τοὺς ἔκαμε ἐντύπωση ἦταν τὸ πάθημα τοῦ «Σωτήρα». Καθένας φανταζότανε τῆ θεϊκῆ ὀργῆ, μαῦρο πουλι ν' ἀκολουθῆ ἀπὸ ψηλὰ τὸ καράβι καὶ τέλος νὰ τοῦ ρίχνεται καὶ νὰ τὸ πετσοκόβῃ μὲ ἀσπλαχνιά. Τρόμος τοὺς εἶχε κυριέψει. Καὶ ἔταν ἀκούστηκε ἡ καμπάνα τῆς θάρδιας, σηκώθηκε καθένας καὶ πῆγε νὰ πιάσῃ τῆ δουλειά του, δίχως χωρατὰ καὶ πειράγματα. Μόνον ὁ Κώστας ὁ θερμαστής, πάντα ὁ ἴδιος, ἠθέλησε πάλι νὰ κεντήσῃ τὸ γέροντα:

— Ἐλα, πές μας, Μπάρμπα-Καληώρα, πόσες φορές ἐναυάγησες;

Ὁ ὑποναύκληρος τώρα σηκώθηκε πάλι ἀλύγιστος, τὰ μάτια του σπιθοβόλησαν θυμούς καὶ φοβερίσματα καὶ μὲ τὴν ἀρβανίτικη προφορά του κομματιαστή καὶ βαρειὰ καὶ συρμένη γύρισε καὶ εἶπε:

— Μωρὲ αἴντε, πόρρρ!... Ἐσεῖς νὰ πᾶτε νὰ βυζάχτε γάλα κι ὕστερα νὰ ῥθῆτε νὰ μιλήσετε μεταμένα. Ἀμήμη!... τὸν καιρὸ πού γὼ ἀρμένιζα τὰ πέλαγα, ἐσεῖς δὲν εἴσαστε μουδὲ σπόρος στ' ἀχαμνὰ τοῦ πατέρα σας!...